

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Iveta Poláčková

**Analýza postojů vybraných českých politických stran a hnutí
k zajišťování národní bezpečnosti.**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí bakalářské práce: Doc. Daniel Marek Ph.D., M. A.

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci 6. 5. 2020

.....

Obsah

Úvod.....	4
Výzkumné otázky a cíle práce.....	5
Časové a obsahové vymezení práce, metodologie.....	6
Analýza literatury.....	8
Členění práce.....	10
1. Foreign Policy Analysis.....	12
1. 1. Původní zkoumání v rámci FPA.....	14
1. 2. Úrovně zkoumání FPA.....	15
1. 3. Politické strany a obraná politika.....	16
2. Politické strany a bezpečnostní politika v letech 1990 až 1999.....	19
2. 1. ČSSD.....	20
2. 2. KDU-ČSL.....	21
2. 3. KSČ/KSČM.....	23
2. 4. ODS.....	24
2. 5. SPR-RSČ.....	25
3. Postoje politických stran k problémům ve vzájemných vztazích se sousedními státy.....	29
3. 1. ČSSD.....	31
3. 2. KDU-ČSL.....	33
3. 3. KSČM.....	34
3. 4. ODS.....	36
3. 5. SPR-RSČ.....	37
4. Politické strany a bezpečnostní politika v letech 1999 – 2004.....	39
4. 1. ČSSD.....	40
4. 2. Koalice.....	43
4. 3. KSČM.....	44
4. 4. ODS.....	46
Závěr.....	50
Seznam použité literatury.....	54
Prameny.....	54
Literatura.....	57
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	62
ABSTRAKT.....	63
ABSTRACT.....	63

Úvod

Česká bezpečnostní politika¹ se v prvním desetiletí samostatné České republiky, tedy v letech 1993 až 2004, vyznačovala převážným konsensem českých politických stran a hnutí na cílech, kterých chtěla dosáhnout. Mezi hlavní dlouhodobé cíle obranné politiky v tomto období patřil vstup do Severoatlantické aliance (NATO) a Evropské unie (EU). Vstup do těchto dvou organizací byl vnímán jako cíl, kterého bylo třeba dosáhnout v rámci obnovy suverenity našeho státu, a tedy i vymezení se proti komunistickému režimu, který na našem území panoval přes čtyřicet let. Současně byl tento cíl vnímán jako prostředek k návratu do „společenství Západu“.²

Široký konsensus z 90. let se po našem vstupu do NATO a EU, dvou zásadních garantů bezpečnosti naší země, začal postupně erodovat. Pro porozumění současné české bezpečnostní politice je důležité pochopit tehdejší postoje české politické scény vůči tehdejším hlavním cílům v této oblasti. První narušení konsensu ohledně bezpečnostní politiky můžeme spatřit krátce po našem přijetí do NATO, kdy byly zahájeny letecké útoky na Srbsko po selhání jednání v Rambouillet. Česká politická scéna se rozdělila dva tábory: zastánce, mezi něž patřil například tehdejší prezident Václav Havel, nebo ministr zahraničí Jan Kavan, a na odpůrce, například Miloš Zeman a Václav Klaus.³ Samozřejmě i před tímto „konfliktem“ na české politické scéně můžeme spatřit jisté alternativní přístupy k bezpečnostní politice našeho státu. Alternativou k začlenění do NATO a EU představovala na levé straně politického spektra Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM) a v rámci krajní pravice zde byla strana Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa (SPR-RSČ). První ze zmíněných stran ve svém programu z roku 1992 odmítala závislost na jakékoliv z existujících, nebo právě vznikajících mocností⁴ a cestu k trvalému míru spatřovala spíše v členství ČR v mezinárodních organizacích, jichž byla ČR součástí delší dobu, například v OSN.⁵ SPR-RSČ naopak odmítala jakoukoliv účast v mezinárodních organizacích a požadovala

---

1 Dle definice Ministerstva vnitra ČR je bezpečnostní obranná politika tvořena pěti základními komponenty: zahraniční politikou v oblasti bezpečnosti státu, obrannou politikou, politikou v oblasti vnitřní bezpečnosti, hospodářskou politikou v oblasti bezpečnosti státu a politikou veřejné informovanosti v oblasti bezpečnosti státu. Obranná politika je tedy součástí bezpečnostní politiky a její obsah je definován programovými prohlášeními vlády.

2 Kořan 2017: 29

3 Khol 2004: 36

4 KSČS 1992

5 KSČM 1999

vyhlášení neutrality ČR. Ovšem tyto nabízené alternativy směřování bezpečnostní politiky ČR nebyly relevantními, protože ani jedna ze stran nebyly relevantními pro vládnutí.

Vstup do NATO byl také logickým vyústěním české obranné politiky po vzniku samostatné ČR. V době, kdy zároveň probíhala válka v Jugoslávii, nastalo vystřízlivění české politické scény z představy, že je svět po skončení studené války bezpečný, a tudíž žádný další vojenský konflikt na našem kontinentě nehrozí. Z tohoto důvodu nadále nestačilo pouhé členství ČR v OSN a dalších mezinárodních organizacích, které sice také zaručují mezinárodní bezpečnost, ale nemají takovou vojenskou moc, jako NATO, nebo EU, v rámci níž funguje projekt Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP).

Rozhodnutí připojit se do mezinárodních bezpečnostních struktur se promítlo v programu všech stran. Kromě výše zmíněných KSČM a SPR-RSČ se tématem vstupu do NATO a EU zabývaly také tehdejší vládnoucí strana ODS, ale také ČSSD. Na začátku 90. let byl ze strany ODS hlavní důraz kladen především na brzké členství ČR v NATO, jako hlavního garanta mezinárodní bezpečnosti a míru.⁶ ČSSD ve svých programech zdůrazňovala naopak spíše důležitost členství v evropských společenstvích.⁷ Každá z uvedených politických stran klade v oblasti bezpečnostní politiky důraz na jinou oblast, což je důležité pro pochopení jejich postojů.

Výzkumné otázky a cíle práce

Na bezpečnostní politice se podílí mnoho politických, ale také nepolitických aktérů, mezi něž patří vláda ČR, ministerstva, především Ministerstvo obrany a Ministerstvo zahraničních věcí, parlament, politické strany, ale také armáda ČR (AČR). Cílem bakalářské práce je zaměřit se na vývoj postojů hlavních politických aktérů, tedy politických stran a hnutí vůči bezpečnostní politice ČR v letech 1993 až 2004, tedy od vzniku samostatné ČR až do jejího vstupu do EU. Autorka si stanovila následující výzkumné otázky:

- 1. Jaké postoje zastávaly vybrané politické strany a hnutí vůči bezpečnostní politice ČR mezi lety 1993-2004?*
- 2. Byl přístup těchto politických subjektů v daném období konzistentní? Vyskytovala se v tomto období strana, která by se vyznačovala pouze negativním postojem?*

---

6 ODS 1992: 17
7 ČSSD 1991: 18

3. *Jaké vnitropolitické a mezinárodní okolnosti měly vliv na postoje vybraných politických stran?*

Časové a obsahové vymezení práce, metodologie

Po pádu komunistického režimu vzniklo v československém, a později českém politickém systému velké množství politických stran a hnutí. Vzhledem k omezenému rozsahu práce se analýza postojů politických stran a hnutí soustředí pouze na ty, které jsou dle Sartoriho typologie politických stran relevantní. Jedná se tedy o strany a hnutí, které disponují koaličním, nebo vyděračským potenciálem – tedy všechny subjekty, které jsou relevantní pro vládnutí v rámci tvorby koalic, nebo jsou relevantními v opozici.⁸ Rozsah práce bude vymezen vznikem samostatného Československa, tedy rokem 1990 až do vstupu do Evropské unie, tedy do roku 2004, konkrétně se bakalářská práce bude zabývat bezpečnostní politikou ČR až po její vstup do EU. Mezi těmito lety bylo dosaženo dvou hlavních cílů obranné politiky a tedy vstupu do NATO, který byl označen za první splněný cíl obranné politiky v rámci návratu do „západních struktur“. Cílem této práce je vytvořit typologii vybraných českých politických stran a hnutí na základě vývoje jejich postojů vůči bezpečnostní politice, především co se týče vstupu do NATO a EU v daném období.

Do analýzy postojů politických stran a hnutí budou zahrnuty následující subjekty:

Česká strana sociálně demokratická (ČSSD)

Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM)

Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL)

Občanská demokratická strana (ODS)

Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa (SPR-RSČ)

Koalice (KDU-ČSL a Unie svobody – US)⁹

Z metodologického hlediska se jedná o případovou studii, která je metodou kvalitativního výzkumu. Soustředí se na aplikaci získaných teoretických znalostí na zvolený případ. Případové studie byly v minulosti mnohými považovány za nepřilíš vědecký způsob výzkumu z několika důvodů. Jedním z hlavních důvodů je ten, že z jedné případové studie

---

8 Sartori 2005: 128

9 Koalice vznikla před volbami do Poslanecké sněmovny v roce 2002.

nelze zobecňovat na vícero případů, a proto byla tato metoda považována za nástroj pro předběžné pilotní výzkumy. Přístup k případovým studiím se změnil v 80. letech 20. století, kdy vědci došli k závěru, že kvalitativní a kvantitativní výzkum nemusí být nutně v opozici a ani jeden nemusí být označován za více „vědeckější“.¹⁰

Naopak výběr metody případové studie v sobě nese mnohé výhody. Vzhledem k tomu, že se jedná o detailní analýzu jednoho případu, který je definován jako dostatečně ohraničená historická epizoda¹¹, může v budoucnu případová studie sloužit k několika účelům. Mimo to, že mohou být předběžným pilotním výzkumem, jak již bylo zmíněno výše, mohou také sloužit jako základ pro obecnější způsob uvažování, nebo také jako „lekce“ pro budoucí reálná rozhodnutí.¹² Dle Sjoberha mohou také být základním nástrojem sociologického bádání jako takového. Eckstein přináší argument, že interpretativní porozumění případové studie má stejnou hodnotu jako teoretické či příčinné vysvětlení kvantitativních výzkumů.

Případové studie můžeme dále rozdělit na dva hlavní druhy a jeden typ, který je na jejich pomezí. Prvním z nich je takzvaná jedinečná případová studie, která nemá ambice na zobecnění a soustředí se na detailní analýzu zvoleného případu. Druhým typem případové studie je instrumentální, která na rozdíl od jedinečné případové studie klade důraz především na práci s teoriemi. Třetím druhem, který je na pomezí mezi jedinečnou a instrumentální případovou studií je disciplinovaná případová studie. Rozdíl mezi disciplinovanou, jedinečnou a instrumentální případovou studií spočívá v práci se zvolenou teorií. Autor zkoumá případ pro jeho jedinečnost prostřednictvím teorie, která na daný případ v minulosti použita nebyla.¹³ Následující bakalářská práce je z hlediska dělení případových studií jedinečnou případovou studií, protože autorka textu se zaměřuje na porozumění jednoho případu, na základě něhož nebude možno zobecňovat na případy jiné.

Téma vývoje postojů politických stran a hnutí v ČR bylo autorkou vybráno právě proto, že bezpečnostní politika je poměrně přehlíženým tématem v české společnosti. Česká společnost o ni v minulosti nejevila příliš velký zájem. Této nezájem má prameny v minulém režimu, kdy jsme byli součástí Varšavské smlouvy, většina příslušníků AČR byla tehdy zároveň členy Komunistické strany a samotná AČR nebyla využita k obraně státu ani v roce 1938, ani

---

10 Drulák 2008: 31

11 Drulák 2008: 32

12 Drulák 2008: 34

13 Drulák 2008: 33-34

v roce 1968 při okupaci vojsky Varšavské smlouvy. Právě proto nebyla AČR a tedy ani bezpečnostní politika našeho státu vnímána jako příliš důvěryhodná. Zdroje obranné politiky ČR v polistopadovém období jsou především v západní bezpečnostní politice. Vstup do NATO a následně do EU zvýšili důvěryhodnost obranných složek především díky zahraničním misím, které byly uskutečňovány v rámci obou organizací. Pochopení tehdejších postojů stran k této politice je i pro dnešní, současnou dobu důležité, protože po pádu komunistického režimu byl jasně stanovený cíl – vstup do dvou organizací, které jsme vnímali jako garanty bezpečnosti na našem kontinentě a také ve světě. V dnešní době, kdy se společnost zdá být rozdělena v názorech na členství v těchto dvou organizacích je důležité pro současnou obrannou politiku, slovy Michala Kořana, porozumět původním principům a vyrovnat se s nimi.¹⁴

Analýza literatury

Teoretická část bakalářské práce se opírá především o zahraniční knižní publikace. Stěžejní knihou, která v této části práce byla využita, se jmenuje „*Foreign Policy Analysis: Classic and Contemporary Theory*“ a je od autorů Valerie Hudson a Benjamin Daye. Kniha byla vydána v roce 2020 a shrnuje všechny dosavadní poznatky o teorii Foreign Policy Analysis (FPA). Vysvětluje historii zkoumání v rámci FPA, úroveň její analýzy, vysvětluje výhody i nevýhody tohoto přístupu a k názorným příkladům využívá také případové studie různých historických událostí. Další, doplňující literaturou je článek od Valerie Hudson z roku 2005 s názvem „*Foreign Policy Analysis: Actor-Specific Theory and the Ground of International Relations*“. Článek byl prvním příspěvkem v časopise „*Foreign Policy Analysis*“ a analyzuje historii této teorie, ale také základní znaky teorie, soustředí se také na zásadní díla FPA a jejich přínos pro tuto teorii. Další publikace je od autora Marijke Breuning s názvem „*Foreign Policy Analysis: A Comparative Introduction*“. Kniha se zaměřuje na problematiku lídrů a jejich role v ovlivňování zahraniční politiky a upozorňuje na to, že ne vše závisí pouze na těchto lídrech. Kniha je možná až příliš úzce zaměřená na tuto problematiku, což je současně její nevýhoda. Dalším příspěvkem, který byl pro psaní teoretické části využit, pochází od Jana Eichlera a Lukáše Tichého s názvem „*USA a Ruská federace: Komparace z pohledu bezpečnostní a strategické kultury*“. Kniha obsahuje krátký příspěvek o teoretických přístupech k bezpečnostní politice a zmiňuje FPA v souvislosti s faktem, že je tato teorie v poslední době

---

14 Kořan 2016: 16

stále využívanějším přístupem ke studiu bezpečnostní politiky. Publikace se navzájem doplňují, každá se zaměřuje na jiný aspekt FPA.

Analytická část bakalářské práce se opírá především o primární literaturu, kterou jsou politické programy jednotlivých parlamentních stran, které byly přítomné v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR v období mezi lety 1990-2004. Konkrétně bakalářská práce pracuje s politickými programy, se kterými kandidovaly jednotlivé strany do voleb v polistopadovém období, až do posledních voleb před vstupem do EU, tedy v roce 2002. Hlavními zdroji, ze kterých bylo čerpáno v první kapitole analytické části, byla programová prohlášení jednotlivých politických stran, vzhledem k tomu, že rozhovory, blogy, nebo online periodika nejsou na internetových stránkách k dispozici. Informace z programových prohlášení jsou doplněna sekundární literaturou několika autorů. Vzhledem k tomu, že zkoumané politické strany a hnutí zmiňují ve svých politických programech obrannou politiku pouze velmi okrajově, byla potřeba nalézt další literaturu, která by analyzovala politické programy. Jednou z nich je „*Volby do poslanecké sněmovny 2002*“, ve které Miroslav Mareš shrnul názory a postoje mimo jiné také na obrannou politiku ve volebních programech ČSSD, ODS, Koalice a KSČM. V Marešově publikaci ale chybí podrobnější analýza těchto politických programů. V úvodu Mareš také sám píše, že předvolebním programům není ze strany veřejnost věnována dostatečná pozornost, a proto jsou programy orientovány především na to, aby sdělily pouze hlavní myšlenky.¹⁵ Výše zmíněná publikace je jednou z mála, která je k dohledání. Literatury podobného rázu v analyzované době není mnoho.

Prameny, které jsou dále využity v analytické části, jsou jednotlivé bezpečnostní strategie ČR. Celkově během zkoumaného období 1993 až 2004 byly vydány tři bezpečnostní strategie, a to v roce 1999, 2001 a 2003. Každá z bezpečnostních strategií byla vydána za jiné vlády a za jiných okolností, proto má také každá z nich jinou podobu. První Bezpečnostní strategie byla přijata v únoru roku 1999, tedy krátce před přijetím ČR do NATO. Bezpečnostní strategie se zaměřuje především na změnu globálního prostředí po roce 1989 a zdůrazňuje roli NATO pro náš stát. Všechny Bezpečnostní strategie uznávají pokles hrozby napadení našeho státu vojenskými prostředky, zároveň však zdůrazňují, že zde existují jiná rizika v souvislosti s proměnou mezinárodního prostředí. Zejména po 11. září 2001 je apelováno na riziko teroristických útoků jak na náš stát, tak také na spojenecké státy v rámci Aliance, ale

---

15 Mareš 2003: 72

také je dáván důraz na možné náboženské konflikty. Zároveň poslední ze zmiňovaných bezpečnostních strategií již vychází ze skutečnosti, že je ČR již členem NATO a probíhají přístupové rozhovory o vstupu do EU.

Zdroji, které jsou také přínosem pro analytickou část bakalářské práce, jsou články, rozhovory s politiky jednotlivých politických stran a hnutí, která jsou předmětem analýzy obranné politiky. Lze říct, že ve zkoumaném období byly zdroji názorů a postojů politiků také blogy, které jimi byly vedeny za účelem informovat a ovlivnit voliče politických subjektů. Zdroje také jsou názory, které byly a jsou vydávány samotnými politiky v různých internetových, i tištěných periodících.

Literatury na téma bezpečnostní a obranné politiky v období prvního desetiletí samostatného českého státu není mnoho. Toto téma začalo být více rozebíráno autory až po našem vstupu do Evropské unie, tedy v období, kdy se politická scéna začala ohledně některých témat rozcházet. Například v roce 2007 a 2008 bylo celkově vydáno 58 knih a monografií a 81 článků, mimo články v denním tisku.¹⁶ Oproti předchozímu období, které je označováno jako konsensuální ohledně obranné politiky, se jedná o značný nárůst odborné literatury. Problém shledávám také například v tom, že první koncepce české zahraniční politiky byla Ministerstvem zahraničních věcí vydána až v roce 2015.

Členění práce

Bakalářská práce je rozdělena kromě úvodu a závěru do čtyř kapitol. První kapitola je teoretickou částí, která se následně dělí do několika podkapitol. V teoretické části bakalářské práce je pomocí deskriptivní metody popsán vývoj FPA teorie a také teoreticko-metodologické zařazení této teorie do bakalářské práce.

Druhá kapitola pokrývá časové období od roku 1993 až do roku 1999, kdy ze začátku byla ČR členem Organizace spojených národů (OSN) a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) jako garantů kolektivní bezpečnosti. Postupně se pozornost ČR začala soustředit na členství v NATO a okrajově na členství v Západoevropské unii (ZEU). Kapitola se zabývá také otázkou neutrality, která byla diskutována na české politické scéně od vzniku samostatné ČR.

---

16 Kořan 2009: 13

Následující kapitola se soustředí na postoje k sousedním zemím a problémům, které ve vzájemných vztazích vznikly. Především se jedná o vzájemné vztahy se Spolkovou republikou Německo, Rakousko a Slovensko. Ve vzájemných vztazích mezi ČR a těmito zeměmi během času vznikly konflikty, které mohly ohrozit vstup do některých bezpečnostních struktur, v případě Německa šlo o vstup do NATO, v případě Rakouska šlo o vstup do EU.

Čtvrtá kapitola se zaměřuje na roky 1999 až 2004, tedy od přijetí ČR do NATO, do přijetí ČR do EU. Jedno z podtémat tvoří také přístup české politické scény vůči nově vznikajícímu projektu v rámci EU, tedy vůči Evropské bezpečnostní a obranné politice (EBOP). Kapitola analyzuje také postoje vůči misím, kterých se naše země účastnila po vstupu do NATO. Zároveň obsahem této kapitoly jsou postoje vůči změnám v oblasti bezpečnostní politiky, konkrétně v rámci mezinárodního boje proti terorismu po 11. září 2001.

Kapitoly nejsou od sebe striktně odděleny časově a navzájem se překrývají. Totéž také platí z tematického hlediska. Nelze zkoumat přístup politických stran a hnutí k NATO, aniž bychom se nedotkli EU, nebo jiných organizací, které zaručují jak vnější, tak vnitřní bezpečnost našeho státu.

1. Foreign Policy Analysis

Foreign Policy Analysis (FPA) je mnohými teoretiky považován za jistý podbor hlavních přístupů teorie mezinárodních vztahů, kam řadíme mimo jiné také neorealismus, konstruktivismus, nebo liberální institucionalismus. Jinými teoretiky, například Frédericem Mérandem, je FPA řazen za tyto tři přístupy jako čtvrtý hlavní přístup k mezinárodním vztahům, který přebírá z každého z původních přístupů k mezinárodním vztahům prvky, které považuje za nejdůležitější. Z neorealismu FPA přebírá důraz na národní stát, který sleduje své vlastní zájmy a snaží se maximalizovat svou bezpečnost. Ovšem neorealismus FPA vyčítá přílišný důraz na elity. Z konstruktivismu FPA převzala odkazování na význam norem, ale také důraz na roli emocí v rozhodování o zahraniční politice.¹⁷ FPA ovšem považuje za negativní prvek této teorie upjatost na ideje a diskurz. Z posledního ze zmíněných teorií navazuje FPA na roli institucí v zahraniční politice, protože dle liberálního institucionalismu nelze nově vzniklé hrozby dnešního světa, jako například terorismu, nebo šíření zbraní hromadného ničení, řešit v rámci národního státu.¹⁸ Tomuto proudu FPA vyčítá to, že klade až příliš velký důraz na instituce, zatímco opomíjí ostatní faktory, které mají vliv v této oblasti.¹⁹ Na základě těchto poznatků lze říci, že FPA se pokouší o integraci některých prvků z těchto hlavních přístupů a zároveň přidává své vlastní poznatky. Je ovšem třeba říci, že FPA není jejich spojením.

Valerie Hudson ve svém článku s názvem „*Foreign Policy Analysis: Actor-Specific Theory and the Ground of International Relations*“ definuje několik hlavních znaků FPA. Jedním z těchto znaků je snaha vysvětlit faktory, mající vliv jak na aktéry ovlivňující zahraniční politiku, tak také samotný proces rozhodování o zahraniční politice.²⁰ To se děje pomocí několika faktorů, přičemž probíhá zkoumání proměnných z více, než jedné úrovně analýzy.²¹

Jako teoretický přístup vznikl FPA v 50. letech minulého století v USA na základě několika ústředních děl, která ve svém článku zmiňuje Hudson:

- 1) „*Decision Making as an Approach to the Study of International Politics*“
- 2) „*Pre-theories and Theories of Foreign Policy*“

---

17 Eichler, Tichý 2013: 25, Hudson, Day 2020: 9

18 Eichler, Tichý 2013: 26

19 Hudson, Day 2020: 210

20 Hudson 2005: 2

21 Hudson 2005: tamtéž

- 3) „*Man-Mileu Relationship Hypotheses in the Context of International Politics*“, dílo, které vyšlo v roce 1954 a bylo vydáno v roce 1956.

Snyder, Bruck a Sapin vydali svou knihu v roce 1954, a hlavní přínos jejich díla spočívá mimo jiné v tom, že se ve svém díle soustředili na nižší úroveň analýzy, než jsou národní státy a k tomu inspirovaly také své kolegy a následovníky. Základem celé FPA je pochopení, že existují jedinci, nebo skupiny jedinců, kteří konají rozhodnutí, mající následně vliv na stát jako celek. Zároveň na tvůrce oněch rozhodnutí působí jak interní, tak také externí vlivy, které se následně propojují s činností rozhodovacích orgánů.²² Zároveň Snyder, Bruck a Sapin definují ve svém díle stát jako jistou metafyzickou abstrakci a kladou důraz právě na osoby, které rozhodují o politice.²³ Z tohoto důvodu je pro některé nepochopitelná kritika ze stran některých teoretiků, která říká, že FPA klade příliš velký důraz na roli státu.²⁴ Můžeme říci, že do jisté míry mají kritici tohoto konceptu pravdu, ale vzhledem k tomu, jak Snyder, Bruck a Sapin kladou důraz na zkoumání problematiky i na nižších úrovních, není jejich tvrzení odůvodněné.

Druhá zmiňovaná kniha byla vydána v roce 1964 Jamesem N. Rosenauem, který vyvinul něco, čemu říkáme „actor-specific theory“. Je tím myšleno, že analýza daného problému je víceúrovňová a zahrnuje jak mikro úroveň, tak makro úroveň. Svým dílem autor v roce 1964 avizoval, že neexistuje žádná komplexní teorie zahraniční politiky, v čemž sám spatřoval velký problém.²⁵ Ve svém díle zároveň Rousenau udával na míru některá fakta spojená se zahraniční politikou. Ve svém pozdějším díle z roku 1966 píše, že „*identifikováním faktorů nesledujeme jejich vliv. Porozumění procesům, které ovlivňují vnější chování, neznamená vysvětlení, jak a proč jsou funkční za jistých podmínek, ale ne za jiných. Uznání, že zahraniční politika je utvářena vnitřními i vnějšími faktory, neznamená pochopení, jak se tyto faktory promísí, neznamená to ani určení podmínek, za kterých jedny podmínky převažují nad druhými.*“^{26 27} Rousenau se svým článkem snažil především poukázat na již zmíněný problém absence komplexní teorie zahraniční politiky, která by zároveň nabádala k dalšímu rozvoji

---

22 Hudson 2005: 3

23 Hudson 2005: 6

24 Eichler, Tichý 2013: 27

25 Rousenau citován in Hudson 2005: 6

26 Rousenau citován in Hudson 2005: tamtéž

27 V originále: „*To identify factors is not to trace their influence. To understand processes that affect external behavior is not to explain how and why they are operative under certain circumstances and not under others. To recognize that foreign policy is shaped by internal as well as external factors is not to comprehend how the two intermix or to indicate the conditions under which one predominates over the other.*“

teorií v této oblasti. Tento problém se vyskytuje i v díle Fréderica Méranda, který v knize „*European Defence Policy: Beyond the Nation State*“ vysvětluje nevýhodu FPA, která spočívá v tom, že analytické popisy konkrétních kontextů rozhodování se v textech vyskytují až příliš často a zdlouhavě na úkor teoretického rámce.²⁸ Je to právě z toho důvodu, že téma zahraniční, ale i bezpečnostní politiky, na kterou Mérand svou teorii FPA používá, není dostatečně teoreticky popsáno. Konkrétně Mérand hovoří o absenci teorie o tématu, proč političtí aktéři jednají ve svém poli působnosti způsobem, jakým jednají.

Teoretici FPA odmítají tvrzení, že hlavními aktéry zahraniční politiky jsou hlavy států. Snaží se soustředit na zmapování institucionálních podmínek, na kterých byl založen rozhodovací proces, který byl učiněn jistými osobami.²⁹ Zahraničněpolitická rozhodnutí jsou činěna jednotlivci, nebo skupinami jednotlivců, ale zároveň jsou tato rozhodnutí utvářena a determinována souhrou několika faktorů, a to jak vnitřních, tak také vnějších.

1. 1. Původní zkoumání v rámci FPA

V první fázi zkoumání v tomto podoboru mezinárodních vztahů se jednalo především o konceptualizaci, o rozvoj již zmíněné „autor-specific theory“ na několika úrovních analýzy, a také šlo o experimenty s metodologií. Na následujících řádcích jsou zmíněni hlavní teoretici první fáze zkoumání FPA a jejich koncepty.

Jedno ze stěžejních děl FPA je kniha s názvem „*Essence of Decision*“ od Grahama Allisona z roku 1971. V této knize autor rozebírá kubánskou krizi. Analyzuje obě strany konfliktu, tedy jak americkou, tak také sovětskou. Ve svém díle integruje několik modelů, na kterých ukazuje, že vysvětlení jednání obou stran od sebe nelze oddělovat, nýbrž je potřeba je integrovat. Těmito modely jsou takzvaný „Unitary Rational Actor Model“, „Organizational Process Model“, „Bureaucratic Politics Model“. Prvního ze zmiňovaných modelů dle něj nestačí k vysvětlení všech detailů a kuriozit kubánské krize, a proto jsou další dva modely stejně tak důležité.³⁰ Dílo „*Essence of Decision*“ je jedno z nejdůležitějších děl, ovšem není základní knihou tohoto proudu. Zakládající knihou je „*The Theory of Social and Economic Organizations*“ od Webera. Hlavní tezí této knihy je, že pro určité organizace je přežití jejich prioritou a tohoto přežití se snaží dosáhnout pomocí uplatňování svého vlivu vůči jiným

---

28 Mérand 2008: 24

29 White citován in Mérand 2008: tamtéž

30 Hudson 2005: 8

organizacím. Důkazem tohoto vlivu jsou například finanční kapacity dané organizace, nebo také morální kredit jejích zaměstnanců.³¹

Značné výhody, které mohou být viděny v teorii FPA je pokus o analytickou přesnost prací, někteří hovoří až o jisté „diplomatické historii“. Zároveň ale jak již bylo řečeno, v této výhodě může být zároveň viděna nevýhoda této teorie. Analytická přesnost je v textech uváděna a na úkor teoretického rámce, kterému by měl být dle mnohých dán v pracích větší prostor.

1. 2. Úrovně zkoumání FPA

FPA zkoumá zahraniční politiku na několika úrovních. Jednou z úrovní je úroveň jednotlivců a jejich vliv na zahraničněpolitické rozhodování. Další úrovní je úroveň států a třetí je systémová úroveň analýzy.³² Víceúrovňové zkoumání je odůvodněno tezí, že ovlivňování chování zahraniční politiky nemusí záležet pouze na jednotlivci, například na hlavě státu.³³ Záleží také na momentálních okolnostech, na mezinárodní situaci, na situaci uvnitř státu, které mají na výsledky a rozhodování vliv.

Dalším dělením úrovní analýzy se zabývá Hudson a Day ve své knize z roku 2020. Tito autoři uvádějí podrobnější dělení úrovní analýzy, které jsou následující: úroveň jednotlivce, úroveň malých a velkých skupin, úroveň kulturní a národní identity a úroveň domácí politiky. V prvním bodě se autoři shodují s výše uvedeným dělením, ovšem v následujících bodech se již rozcházejí.

Z důvodu zaměření této práce na vývoj postojů politických stran k bezpečnostní politice se dále zaměříme pouze na zkoumání úrovně domácí politiky. Hráče v domácí politice můžeme rozdělit na politické a nepolitické. Politické strany, kterými se zabývá bakalářská práce, spadají samozřejmě pod politické hráče na domácí scéně. Robert Putnam ve svém článku z roku 1988 s názvem „*Diplomacy and domestic politics: The Logic of Two-Level Game*“ přirovnal interakce těchto politických a nepolitických hráčů ke hře, která souběžně probíhá na dvou herních deskách. Na desce mezinárodní politiky a desce domácí politiky.³⁴ Zároveň zde existuje vzájemná interdependence – to, co se děje v mezinárodní politice, má současně vliv

---

31 Hudson 2005: tamtéž

32 Breuning 2007: 29

33 Breuning 2007: 56

34 Hudson, Day 2020: 150

na domácí politiku a naopak. Linie mezi oběma hracími deskami se může v některých případech ztrácet.³⁵ Ze všeho nejdříve je potřeba pochopení toho, co se děje na domácí půdě, teprve potom můžeme pochopit vliv domácí úrovně na tu zahraniční. Důvod prvotního zájmu o domácí politiku je dán tím, že zahraniční aktéři nemají pravomoc přijímat politická rozhodnutí za jiný stát.

Hudnos a Day ve své knize používají pro pochopení této interdependence případové studie. Jak již bylo zmíněno v metodologické části, z jedinečných případových studií nelze sice zobecňovat na vícero případů, ale lze se z nich poučit a také mohou posloužit jako „lekce“ pro budoucí reálná rozhodnutí. Ačkoliv některé knihy, které pojednávají o FPA, zmiňují komparativní studie jako vhodnější přístup ke zkoumání bezpečnostní politiky, vzhledem k rozsahu práce a uvedeným výhodám případových studií, se autorka přiklání k použití jedinečné případové studie v této práci.

1. 3. Politické strany a obraná politika

K politickým stranám lze z výzkumného hlediska přistupovat několika způsoby. Politické strany můžeme zkoumat jako aktéry mezinárodních vztahů, nebo jakou roli mají v zahraničněpolitických otázkách v rámci vnitropolitické diskuze mezi jednotlivými stranami, nebo třetí možností je zkoumat, jaký mají politické strany vliv na konečné formulování a realizování zahraniční politiky státu.³⁶ Bakalářská práce se soustředí především na druhý způsob výzkumu, tedy na to, jaký vliv má vnitropolitická diskuze mezi politickými stranami na tvorbu zahraniční, respektive bezpečnostní politiky.

Politické strany poskytují v jednotlivých zemích hlavní rámec, ve kterém je možná diskuze v rámci různých přístupů k bezpečnostní politice. Aktérů, kteří mají vliv na tvorbu bezpečnostní politiky, je v rámci politického systému několik. Kromě politických stran mají vliv na tvorbu bezpečnostní politiky také hlava státu, nebo političtí aktéři působící na komunální úrovni, ale vliv mohou mít i mimopolitičtí aktéři, jako například média, nebo aktéři působící v oblasti byznysu.³⁷ Důležitým faktorem je také to, kdo drží reálnou moc v dané zemi. Pokud je země prezidentským, nebo poloprezidentským systémem, má také hlava státu větší možnost zasahovat do bezpečnostní politiky, než v případě parlamentních režimů. Role českého

---

35 Hudson, Day 2020: 150

36 Mareš 1999a: 7

37 Hudson, Day 2020: 150

prezidenta v oblasti bezpečnostní politiky je poměrně slabá. Je pouze vrchním velitelem ozbrojeným sil a jeho kompetence spočívají ve velení Vojenské kanceláře a Hradní strážce.³⁸ Nicméně v ostatních záležitostech se dle Ústavy musí podřídit rozhodnutí vlády ČR a Parlamentu ČR. Ovšem i přesto je jeho role, jakožto hlavy státu nenahraditelná. Zahraniční popularita někdejšího prezidenta Václava Havla a jeho přátelské vztahy s Billem Clintonem a jeho státní tajemnicí Madeline Albrightovou³⁹ pomohla postavení ČR v době, kdy vedla jednání o vstupu do NATO, ale také v případě konání summitu NATO v Praze.⁴⁰ Další důležitou otázkou je, do jaké míry je parlament fragmentovaný. Systém založený na proporčním zastoupení může vést k tvorbě koalic, v rámci nichž je vyjednávání složitější, nejen co se týče obranné politiky.⁴¹ Z tohoto vyplývá, že jednobarevné vlády se shodnou na řešení určitých otázek jednodušeji, a pravděpodobně také mnohem rychleji, než koaliční vláda. Koaliční strany ovšem nemusí nutně vést zahraniční, nebo bezpečnostní politiku konkrétním směrem. Zvláště v českém prostředí není obranná politika bezprostředně ovlivňována diskuzí politických stran, ovšem s výjimkou těch, jejichž členové měli možnost obsadit post ministra obrany, popřípadě ministra zahraničí.⁴² Tento názor se ovšem vyskytuje pouze u některých z teoretiků zabývajících se obrannou, případně zahraniční politikou. U některých převládá názor, například u Morina a Paquina, že tato diskuze mezi parlamentními stranami uvnitř jednoho státu má vliv na obrannou politiku, a v důsledku tedy i na mezinárodní prostředí.

Hlavními orgány, které měly ve zkoumané době vliv na obrannou politiku ČR, jsou vláda ČR, prezident, Parlament ČR a Národní bezpečnostní rada. Tyto orgány ovšem nejsou výlučnými činiteli, kteří rozhodují o bezpečnosti ČR. Bezpečnostní politika se jistým způsobem utváří také na nižších politických úrovních, a to na úrovni krajů, okresů, nebo také na úrovni místních úřadů.⁴³ Na bezpečnostní má svůj vliv také veřejnost. Politické strany a jejich postoje se mohou měnit na základě „nálad“ ve společnosti. Po pádu komunistického režimu na našem území chyběli experti, kteří by se zabývali problematikou zajištění bezpečnosti našeho území. Odbornost zůstala omezena na skupinu vojenského a civilního personálu v rámci Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva obrany.⁴⁴ Z tohoto důvodu zde chyběli také lidé a instituce,

---

38 Frank 2003

39 Král, Řiháčková, Weiss 2008: 71

40 Frank 2003

41 Morin, Paquin 2018: 133

42 Mareš 1999a: 8

43 Frank 2003

44 Gabal, Helsuzova, Szayna 2002: 3

kteře by formulovaly obsah členství v NATO. Tyto faktory vedly k nízké podpoře členství v této organizaci ze strany české veřejnosti, protože chybělo větší zapojení veřejnosti do debaty o přístupových jednáních. Podpora veřejnosti byla mezi deseti zeměmi, které chtěly vstoupit do NATO, nebo byly ve fázi přístupových jednání, nejnižší.⁴⁵ Podle agentury STEM byla podpora NATO na 60 % a pro vstup by v referendu hlasovalo kolem 65 % obyvatel.⁴⁶ Tento negativní přístup měl vliv na českou politickou scénu. I přesto, že některé politické strany deklarovaly, že se zasadí o referendum v otázce členství v NATO, referendum se nakonec neuskutečnilo, právě z důvodu nízké podpory vstupu a obav politických stran z negativního výsledku referenda.⁴⁷

Problém se zapojením politických stran do tvorby bezpečnostní politiky tkví také v historických událostech. Po pádu komunistického režimu a po vzniku samostatného Československa nebyla obranná politika ve středu pozornosti. Jedním z témat, které zastínily bezpečnostní politiku, byla ekonomická transformace⁴⁸ a politické strany nebyly příliš aktivní, co se týče tvorby bezpečnostní politiky, například v případě tvorby strategických dokumentů. Situace se změnila po dokončení sociální transformace společnosti, poté začalo být téma bezpečnostní politiky více reflektováno. Do roku 1997 se do tvorby bezpečnostní politiky zapojovaly dvě instituce, a to Ministerstvo obrany a Generální štáb.⁴⁹ Bylo to způsobeno právě vládou premiéra Václava Klause a jeho soustředěním se na ekonomickou transformaci země.

Všechny tyto faktory mají vliv na tvorbu bezpečnostní politiky. Bakalářská práce se soustředí především na vliv vnitropolitické diskuze mezi jednotlivými politickými stranami na tvorbu bezpečnostní politiky ČR. Dle FPA se tedy soustředí na nižší úroveň analýzy, než je národní stát, a to na úroveň domácí politiky. Jak již bylo zmíněno, přednost byla dána případové studii před komparativní případovou studií, a to z důvodů možného budoucího obecnějšího způsobu uvažování, nebo také z důvodu možného poučení pro budoucí reálná rozhodnutí. Samozřejmě zvolení případové studie s sebou nese určité nevýhody, například nemožnost zobecnění na jiné případy.

---

45 Gabal, Helsuzova, Szayna 2002: 2

46 Šedivý 1998: 21

47 Tamtéž

48 Frank 2003

49 Tůma, Janošec, Procházka 2009: 35

2. Politické strany a bezpečnostní politika v letech 1990 až 1999

Politické strany v oblasti bezpečnostní politiky postupovaly po pádu komunistického režimu poměrně opatrným způsobem. Bezprostředně po obnovení samostatného československého státu se na české politické scéně objevily, dá se říci dva tábory. Jeden z táborů, kam z analyzovaných politických stran můžeme zařadit ČSSD, ODS, KDU-ČSL a US, označují někteří teoretici za tzv. demokratické spektrum.⁵⁰ Druhý z táborů můžeme označit buď jako strany antisystémové, nebo také jako extremistické.⁵¹ Do skupiny těchto politických stran lze ze zkoumaných stran zařadit KSČ/KSČM⁵² a SPR-RSČ. Obě skupiny politických stran deklarovaly zájem o zachování míru, zachování a prosazování suverenity Československé/České republiky, apod.⁵³ Jejich postoj se ovšem mění, co se týče konkrétních postojů vůči organizacím, zajišťujícím vnější i vnitřní bezpečnost našeho státu.

První bezpečnostní strategie byla vydána vládou v roce 1999, a to necelý měsíc před vstupem do Aliance. Dle některých teoretiků zabývajících se bezpečnostní politikou měla být bezpečnostní strategie vydána mnohem dříve, než pod tlakem blížícího se vstupu do Aliance.⁵⁴ Podle mnohých politiků, ale také představitelů AČR, měla být obranná strategie vydaná dříve, než v roce 1999. Stejný názor měli představitelé AČR vůči založení Bezpečnostní rady státu, která byla založena v roce 1998. Strategie byla vydána vládou sociálních demokratů, která do pozice ministra obrany dosadila Vladimíra Vetchého. Bezpečnostní strategie definuje možná nebezpečí, která mohou ohrozit ČR, přičemž hrozba vojenského napadení, nebo hrozba agrese jsou uvedeny jako v nejbližší době nepravděpodobné a dopředu lépe předvídatelné a odhadnutelné. Mezi další hrozby patří živelné katastrofy, narušení standartních mezistátních ekonomických vztahů, teroristické akce, nebo rozsáhlé migrační vlny, které jsou obtížně předvídatelné a zároveň jsou aktuální.⁵⁵ Je zde také zmíněna nutnost účasti v mezinárodních organizacích zajišťujících národní bezpečnost. Uvedeny jsou OSN, ZEU, OBSE a EU, přičemž nejsou seřazeny hierarchicky podle důležitosti, nýbrž je všem udělena stejná důležitost pro zajištění obrany.

---

50 Mareš 1999a: 16

51 Tamtéž

52 Komunistická strana Československa se přejmenovala na Komunistickou stranu Čech a Moravy po referendu, které se konalo na sjezdu, který se konal v Olomouci v říjnu roku 1990.

53 Mareš 1999a: 16

54 Kohl 2004: 44

55 Ministerstvo obrany ČR 1999: 6

Hlavními dokumenty, které byly v jednotlivých podkapitolách analyzovány, jsou především programová prohlášení vlády. Některé strany ovšem stahují svá programová prohlášení, nebo některé jiné strategické dokumenty, například dlouhodobé strategie týkající se obranné a zahraniční politiky, ze svých internetových stránek a jsou těžce dohledatelné. Stejná situace se týká článků, rozhovorů s jednotlivými představiteli politických stran.

2. 1. ČSSD

Jedním z hlavních zdrojů postojů k obranné politice jsou jednotlivé volební programy politických stran. V období, kdy vznikl samostatný český stát, byly na našem území stále přítomny vojenské jednotky Varšavské smlouvy. Ačkoliv cíl vstoupit do NATO byl u většiny politických stran později deklarován, ze začátku tomu tak nebylo. V roce 1990 ČSSD ve svém volebním programu psala: „*Prioritním úkolem naší politiky je zajištění naší nezávislosti, konečným pak neutralita pro celý prostor střední Evropy.*“⁵⁶ Opatrnost a zmínka o zajištění nezávislosti a následné neutralitě našeho státu může být vysvětlena tehdejší opatrností vůči vývoji situace v regionu střední Evropy krátce po pádu komunistického režimu. V tomto volebním programu byla jasná obezřetnost ČSSD jak vůči NATO, tak vůči jiným organizacím zajišťující bezpečnost, například EU. Je známo, že po pádu komunistického režimu u nás zde byly návrhy, například ze strany tehdejšího prezidenta Václava Havla na zrušení Varšavského paktu i NATO. V tomto období se hovořilo především o posilování vztahů v rámci členských zemí OSN a také byl kladen důraz na posílení akceschopnosti OBSE, jakožto organizace zajišťující diplomatické jednání na své půdě v případě neshod, či konfliktu mezi jednotlivými aktéry.⁵⁷ ČSSD ze začátku postupovala stejně jako některé další politické strany opatrně v otázce možného přistoupení do některé s mezinárodních organizací, které by zajišťovaly bezpečnost našeho státu.

Zapojení do evropských a atlantických bezpečnostních struktur ČSSD deklarovala ve volebním programu z roku 1992, tedy v období, kdy vojska Varšavské smlouvy již opustily naše území. V tomto volebním programu se ČSSD ale tématu zapojení do dalších mezinárodních organizací věnovala pouze na několika řádcích. V pozdějších programech ČSSD znovu avizovala potřebu vstoupit do těchto bezpečnostních struktur, ale také zmiňovala potřebu reformy Severoatlantické aliance. Toto své stanovisko odůvodňovala především tím, že NATO

---

56 ČSSD 1990: 3
57 ČSSD 1996b: 6

vzniklo za podmínek studené války, zatímco ČR má zájem vstoupit do NATO v době, kdy je toto období překonáno. Zároveň ČSSD ve svém programu z roku 1996, s názvem „*Lidskost proti sobectví*“, vítá závěry studie NATO vydané v září roku 1995, ve které NATO deklarovalo, že neexistuje požadavek NATO na nové členské státy na rozmístění jaderných zbraní na svém území.⁵⁸ Tímto krokem NATO dokázalo, že na rozdíl od své předchozí doktríny rozmisťování jaderných zbraní na území západoevropských členských států bere v potaz změnu mezinárodního prostředí. ČSSD ale po pádu komunistického režimu tvořila méně homogenní skupinu, a vyskytovali se zde členové, kteří měli rezervovaný, někdy až odmítavý postoj ke vstupu do Aliance. Tuto skupinu sociální demokracie tvořili především bývalí členové Obrody, kteří se neztotožňovali s kroky pravicové vlády ODS.⁵⁹ Proto se dá říct, že ČSSD na pomyslné škále od nesouhlasu až po souhlas se vstupem do Aliance patří zvláštní místo.

Další organizací, často zmiňovanou ve volebních programech ČSSD je ZEU. ZEU byla ČSSD vnímána do budoucna jako obranná organizace EU. Proto bylo pro tuto stranu důležité prosazení členství v tomto uskupení. Ve volebním programu z roku 1996 byla ZEU zmiňována v souvislosti s tím, že je společně s NATO důležitá pro udržení stability v našem, středoevropském regionu.⁶⁰ ČSSD nedávala příliš mnoho prostoru pro ZEU ve svých volebních programech, ovšem dávala jí poměrně srovnatelnou důležitost jako jiným bezpečnostním organizacím, kterými se ve svých programech zabývala.

2. 2. KDU-ČSL

KDU-ČSL se v 90. letech profilovala jako strana, která je jednoznačně pro zapojení do mezinárodních organizací, které jsou schopné zajistit vnitřní i vnější bezpečnost ČR. Ovšem nebylo tomu tak vždy. Jak již bylo zmíněno výše, za přítomnosti vojenských jednotek Varšavské smlouvy na našem území, která trvala do poloviny roku 1991, přišla ve svém volebním programu z roku 1990 stejně jako ČSSD, také KDU-ČSL s návrhem vojenské neutrality. KDU-ČSL byla později, ve svém programu z roku 1992 pro „*Evropu bez válek a bez armád*“.⁶¹ Sama KDU-ČSL ale přiznala, že je tento cíl poněkud utopistický. Připouští, že tento cíl je nedosažitelným, pokud ostatní země Evropy budují své armády, protože pokud bychom přestali budovat svou vlastní armádu, byli bychom vydáni na milost ostatním.⁶² Od myšlenky

---

58 NATO 1995

59 Mareš 1999a: 16

60 ČSSD 1996b: 7

61 KDU-ČSL 1992: 4

62 KDU-ČSL 1992: tamtéž

vojenské neutrality KDU-ČSL tedy společně s odchodem vojsk Varšavské smlouvy opustila. Stejně jako ČSSD, také tato politická strana zvolila opatrný přístup kvůli nejistému vývoji situace.

V programu z roku 1992 klade KDU-ČSL důraz na vytvoření „*obranného systému armády a civilní obrany, která by byla součástí evropského bezpečnostního systému atlantické spolupráce, kombinovaného s dvoustrannými dohodami a zárukami, politicky zakotveného v rámci KBSE.*“⁶³ Vstup do NATO považovala za nutný předpoklad zaručení vnější bezpečnosti našeho státu. Ve svých programech se KDU-ČSL také vymezovala proti tvrzením, že by ČR po vstupu do Aliance měla být odříznuta od zemí, které leží na východ od našeho státu. Naopak budoucí členství vnímají jako projev solidarity a odpovědnosti vůči zemím, které nebyly zatím k přistoupení do NATO přizvány, jako například Slovensko, nebo vůči zemím, které se rozhodly zatím nepřipojit.⁶⁴ Dále vyzdvihovali nutnost vytváření dvoustranných dohod mezi námi a těmito zeměmi. KDU-ČSL celkově kladla důraz na dobré oboustranné kontakty se sousedními zeměmi. Kladla důraz na to, aby země nebyly vyloučeny z dění v bezpečnostní sféře.

V souvislosti se vstupem do NATO se KDU-ČSL zmiňuje často o reformě AČR, která byla potřeba, kvůli nutnosti zvýšení prestiže v očích veřejnosti, ale také v očích našich budoucích spojenců v rámci Aliance. Reforma AČR byla potřebná také z důvodu vymezení se oproti předchozímu režimu, kdy v očích veřejnosti nebrala armádu jako prestižní, přičemž faktorů bylo několik, například nevyužití ozbrojených sil při invazi vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968. V programu z roku 1992 zmiňovala armádu jako prostředek, který by měl sloužit jako garant státní suverenity, nikoliv jako prostředek moci. Jako taková měla být menší, akceschopná a její členové by měli být v tomto institutu spokojeni, protože nespokojená armáda by vedla ke snížení efektivity. Požadavek armády menší velikosti zmiňovala KDU-ČSL i ve svém programu z roku 1998 a to v souvislosti s očekávaným připojením k Alianci. Problematické v tomto ohledu zůstává otázka, co konkrétně znamená pojem „armáda menší velikosti“, a také to, zda by menší armáda přispěla ke zvýšení prestiže v rámci Aliance. To zůstává blíže nespecifikované. Lze říci, že žádná jiná politická strana nerozebírala roli armády v bezpečnostní sféře tolik, jako právě KDU-ČSL.

---

63 KDU-ČSL 1992: tamtéž

64 KDU-ČSL 1998

Ve svém posledním volebním programu před vstupem do Aliance vyzdvihovala KDU-ČSL své úspěchy, které se staly v období přístupových hovorů do NATO. KDU-ČSL měla celkem tři ministry obrany v období, kdy byla v koaliční vládě s ODS. Byli jimi Antonín Baudyš, Vilém Holář a Miloslav Výborný. K tomuto bodu lze dodat, že se nejedná pouze o úspěchy v oblasti bezpečnostní politiky. KDU-ČSL, konkrétně ministru Baudyšovi bylo v době, kdy byl ministrem obrany vyčítáno, že měl podíl na zrušení některých, pro obranný sektor, důležitých institucí. Mezi tyto instituce patří Institut pro strategická studia, nebo zrušení úseku strategického řízení Ministerstva obrany. Stručně řečeno, jedná se o instituce, které vytvářely strategické a sociální zázemí.⁶⁵ Tento vývoj měl za následek pozdní přijetí důležitých strategických dokumentů, například bezpečnostní strategie. Je také důležité říci, že žádný z výše uvedených ministrů obrany neměl s obrannou politikou zkušenosti před nástupem na tuto pozici, a dalo se tedy očekávat, že se nebude jednat pouze o úspěchy v období jejich úřadování.

2. 3. KSČ/KSČM

Komunistická strana Československa obnovila svou činnost po obnovení samostatného československého státu v březnu roku 1990. Po volbách v roce 1992 si stabilně udržovala volební přízeň kolem 10 % voličů, ale zároveň nebyla stranou systémovou, a byla tedy vždy v opozici.

Postoj KSČM vůči mezinárodním bezpečnostním organizacím byl poněkud rezervovaným, ale ne přímo negativní. Ve svém volebním programu z roku 1990 navrhovala radikální odzbrojení, a také rozpuštění jak Varšavské smlouvy, tak Severoatlantické aliance, „*nikoliv však na úkor porušení rovnováhy sil v Evropě a ve světě*“.⁶⁶ Tento postoj je pochopitelný, vzhledem k tomu, že se KSČM snažila vymezit oproti minulému režimu, a nechtěla se tedy automaticky stavět proti jakékoliv účasti v mezinárodních bezpečnostních organizacích. Ovšem vůči NATO se KSČM stavěla jasně negativně. Tento postoj vycházel již z toho, že KSČM odmítala blokové uspořádání, a také závislost na jakékoliv mocnosti, ať už existující, nebo nově vznikající.⁶⁷ Negativní postoj byl znát také při aktu, který byl učiněn ze strany KSČM v červnu 1997, kdy členové této strany zaslali představitelům NATO v Bruselu, ale také kongresmanům v USA dopis, ve kterém zdůrazňovali svou domněnku, že vstup do této organizace nebude ze strany české veřejnosti podporován. Logicky tedy poslanci KSČM

---

65 Tůma, Janošec, Procházka 2009: 35

66 KSČM citován in Mareš 1999: 9

67 KSČM 1992: 6

společně s poslanci za SPR-RSČ přizpůsobili své hlasování v Poslanecké sněmovně a vstup do NATO odmítli. Ve svých pozdějších prohlášeních byli pro referendum o vstupu do NATO a to z obav ze ztráty suverenity ČR, které ale nebyly oprávněné, vzhledem k tomu, že NATO není nadnárodní institucí, v rámci níž by se rozhodování o bezpečnostní politice přenášelo na vyšší úroveň. Toto referendum se nikdy neuskutečnilo.

Vztah k Evropské unii je již méně jednoznačný. Ve svých programových prohlášeních KSČM upozorňovala, že integrace evropských zemí je nevyhnutelným procesem, ale zároveň je KSČM proti „*Evropě pro zájmy eurobyrokratů a monopolů*“.⁶⁸ KSČM požadovala ve své době, aby občané ČR byli více informováni o výhodách a nevýhodách, které s sebou členství v EU nese. Stejně jako v případě vstupu do NATO, také při rozhodování o vstupu do EU KSČM požadovala referendum. O bezpečnostních strukturách, SZBP, se KSČM nezmiňuje. Opět důvodem může být skutečnost, že toto téma nebylo vzhledem k době, kdy bylo prioritou bezpečnostní politiky vstup do NATO, téma bezpečnostních struktur EU relevantní. Pozornost KSČM byla tedy soustředěna především na vstup do těchto dvou organizací.

2. 4. ODS

Občanská demokratická strana se vyjadřovala vždy pozitivně vůči začlenění ČR do mezinárodních bezpečnostních struktur, což deklarovala již ve svém programu z roku 1992 s názvem „*Svoboda a prosperita*“. Již od začátku odmítala neutralitu našeho státu, ale také roli ČR jako „mostu“ mezi Západem a Východem.⁶⁹ V souvislosti s tímto vyhraněním ODS požadovala co možná nejrychlejší přistoupení k Severoatlantické alianci. Právě na NATO byl ze strany ODS kladen největší důraz ze všech mezinárodních organizací zajišťujících bezpečnost. V souvislosti s členstvím v NATO ODS kladla důraz na modernizaci armády, z důvodu zvýšení prestiže a důvěryhodnosti. V programu z roku 1992 ODS deklarovala potřebu snížení členů armády alespoň o třetinu a také potřebu vybudování poloprofesionální armády. ODS ve svých programech kladla na armádu podobný důraz jako KDU-ČSL.

O ostatních organizacích, které pomáhají udržovat kolektivní bezpečnost, se ODS ve svých programových prohlášeních příliš nezmiňovala. OSN byla zmíněna pouze okrajově, a to až v programovém prohlášení z roku 1996 v souvislosti se zapojením se do ostatních bezpečnostních organizací, které pomáhají vytvořit evropské a mezinárodní bezpečnostní

---

⁶⁸ KSČM citován in Mareš 1999: 14
⁶⁹ ODS 1992

prostředí.⁷⁰ ODS vyzdvihovala OSN jako organizaci, v rámci níž se konaly mise, které pomohly pozvednout prestiž AČR v mezinárodním měřítku.⁷¹ Často v prohlášeních byla zmíněna skutečnost, že pro úspěšnou obrannou politiku je důležitá také prosperující ekonomika a ekonomická stabilita, a proto bylo akcentováno naše členství v OECD.

Všeobecně vzato lze říci, že ODS kladla velký důraz na transatlantickou spolupráci, tedy spolupráci s členskými zeměmi NATO. Samu sebe definovala jako stranu, jež má „realistický“, nikoliv „naivní“ přístup k evropské integraci.⁷² Souhlasí s tím, že vstup do Evropské unie je jednou z priorit ČR, která otevírá nové možnosti a zároveň pomáhá našemu státu s návratem ČR do západních struktur. ODS ale klade důraz především na roli národního státu a odmítala vznik organizace globálního měřítko, ve kterém by národní stát ztratil svou roli.⁷³ Ani v jednom z výše zmíněných programových prohlášeních nezmiňovala ODS evropské bezpečnostní struktury, nebo ZEU. Tento vývoj lze vysvětlit skutečností, že tehdejší prioritou našeho státu v oblasti zajištění bezpečnosti byl především vstup do Severoatlantické aliance. Dalším vysvětlením může být to, že téma evropských bezpečnostních struktur nebylo pro řadu českých politických stran viděno jako relevantní v porovnání se začleňováním ČR do Severoatlantické aliance. Po vstupu do NATO se situace změnila, což je popsáno v další kapitole. I později můžeme v programech ODS nalézt nesouhlas s návrhem vytvoření společné evropské armády. ODS byla nakloněna spíše bližší vojenské spolupráci mezi evropskými zeměmi, a vojenské přítomnosti amerických vojenských jednotek na našem území, které podporovala.⁷⁴

2. 5. SPR-RSČ

V polistopadové éře se na české politické scéně objevilo mnoho nových politických uskupení, mezi něž patřilo také Sdružení pro republiku-Republikánská strana Československa, jež vzniklo v roce 1990 pod taktovkou Miroslava Sládka. Na politické scéně bylo toto uskupení viditelné přibližně do roku 1998, kdy po neúspěšných parlamentních volbách postupně odešlo z české politické scény. Sama strana se řadila mezi zastánce pravicové politiky, ovšem jejich volební programy vykazovaly znaky spíše krajně levicové politiky. Programové body této strany je možné ztotožnit s postoji předsedy strany. V některých programech SPR-RSČ,

---

70 ODS 1996: 11-13

71 ODS 1996: 12

72 ODS 1998: 16

73 Mareš 1999: 12

74 Král, Řiháčková, Weiss 2008: 80

konkrétně v programu z roku 1996, který je stručného charakteru, se nachází odkaz na knihu Sládka – „*To, co mám na mysli, je svoboda*“ z roku 1995.

Možnost ovlivnit bezpečnostní politiku mělo SPR-RSČ především v letech 1996-1998, tedy v letech, kdy měla v Parlamentu nejvíce křesel, a to celkem 18. V programech pro předchozí volební období měli Republikáni jasnou představu o obranné politice ČR. Ve svém programu z roku 1990 požadovali okamžitý odchod vojsk Varšavské smlouvy z našeho území. Dle jejich názoru se jednalo v tuto dobu o existenciální otázku, protože pokud by k jejich odchodu nedošlo, existovala by zde hrozba návratu diktatury, a tedy by šlo o ohrožení demokracie samotné.⁷⁵ Ve svém následujícím volebním programu, z roku 1992, který byl obsahově velice stručný, konkrétně se jednalo pouze o jeden list A4, se k otázce obrany SPR-RSČ příliš nevyjadřovala. Zmínka je zde pouze o nutnosti zrušení branné povinnosti.

SPR-RSČ se v otázce obrany věnuje hlavně Alianci. Na svém propagačním letáku s názvem „*Proč nechceme NATO*“, uváděla hlavní argumenty, podle kterých je naprosto zbytečné do Aliance vstupovat. Hlavním argumentem je finanční stránka vstupu. Dle tohoto letáčku není nikde napsáno, kolik by nás vstup do NATO stál.⁷⁶ V souvislosti se vstupem do NATO zmiňovala Partnerství pro mír, které také zásadně odmítá, protože je opět finančně náročné. Konkrétně se zde psalo o případném společném cvičení s francouzskou, či německou armádou, které by bylo finančně náročné z důvodu vyplácení diet vojákům v německých markách.⁷⁷ Tímto upozorňováním na finanční stránku členství v NATO se SPR-RSČ snažilo apelovat především na občany, aby si uvědomili, že tyto vydané finance půjdou z jejich vlastních daní. Kritika byla tehdy směřována také vůči premiéru Klausovi a pozdější úřednické vládě Tošovského, kteří údajně na otázku ohledně finanční náročnosti případného členství v NATO nebyli schopni podat jakoukoliv odpověď.

Dalším z důvodů, který byl uváděn byla hrozba umístění jaderných zbraní na našem území. Jak již bylo řečeno výše, tato obava byla bezdůvodná, vzhledem k tomu, že NATO vydalo prohlášení o záměru neumístit jaderné zbraně na území nových členských zemí Aliance. V souvislosti s případným umístěním jaderných zbraní na našem území udávala SPR-RSČ také možnost přítomnosti vojenských jednotek na našem území. Tento bod je na propagačním letáku napsán v souvislosti s odchodem vojsk Varšavské smlouvy. SPR-RSČ

---

75 SPR-RSČ citován in Mareš 2000

76 SPR-RSČ „*Proč nechceme NATO*“

77 Sládek 1995

odmítala přítomnost jakýchkoliv vojenských jednotek, což souvisí s požadavkem vojenské neutrality ČR.

Dalším argumentem odmítání členství v Alianci byla ztráta suverenity. Jedná se především o obavy z toho, že by za nás v otázkách obrany jednali „úředníci a vojáci z NATO“. V již zmíněném propagačním letáku je napsán bod, ve kterém přímo stojí „vstup do NATO bude znamenat omezení státní suverenity“.⁷⁸ Bod o ztrátě suverenity ovšem není opodstatněný a to z toho důvodu, že NATO není nadnárodní institucí, v rámci níž by se předávaly pravomoci na vyšší úroveň, nýbrž se jedná o organizaci, v rámci níž představitelé rozhodují konsensuálně. Zároveň je zde bod, který hovoří o neexistenci nepřítele, který by přímo ohrožoval náš stát.

Podobný přístup Republikáni zaujali také vůči Evropské unii. Sládek ve své knize požaduje okamžité přerušování přístupových jednání, především toho důvodu, že ČR není ekonomicky na úrovni Rakouska, nebo Německa. Dle Sládka by po vstupu do EU hrozilo, že by němečtí a rakouští turisté jezdili na naše území za levným zbožím, což by vedlo k ekonomickému vyčerpání.⁷⁹ V době, kdy Republikáni byli v Poslanecké sněmovně, nebyla vyjednávání o vstupu do EU daleko. K dispozici tedy není příliš mnoho materiálů, které by poskytly vývoj postojů k našemu členství v EU.

Všechny výše uvedené body jsou pro SPR-RSČ důvody, proč nevstupovat do Aliance. Je ovšem nutné říci, že většina z těchto bodů byla objasněna a vyvrácena. SPR-RSČ byla také stranou, která požadovala referendum o vstupu do této mezinárodní organizace a ukazovala na ostatní výše uvedené strany, které se dle Sládka „obávaly“ případného referenda. Je pravdou, že mezi veřejností nebylo NATO příliš oblíbenou bezpečnostní organizací a její popularita stoupala v průběhu času velmi pomalu. Na druhou stranu, referendum o vstupu do NATO nebylo uskutečněno téměř v žádné zemi, která přistoupila. Referendum bylo vyhlášeno v roce 1986 ve Španělsku⁸⁰, které tohoto kroku následně litovalo. Tento postoj veřejnosti vůči NATO byl později také reflektován v přístupu politických stran vůči této organizaci, což vedlo k pozdějšímu názoru některých teoretiků o tom, že NATO si přijutím ČR do svých řad vytvořilo ve své podstatě problém, se kterým se později bude muset vypořádat.⁸¹

---

78 SPR-RSČ „Proč nechceme NATO“

79 Sládek 1995

80 Nejednalo se přímo o členství v NATO, ale o případném setrvání ve vojenských strukturách.

81 Pečina citován in Král, Řiháčková, Weiss 2008: 73

3. Postoje politických stran k problémům ve vzájemných vztazích se sousedními státy

Dobré vztahy se sousedními státy jsou důležitým předpokladem pro vnější bezpečnost každého státu. Rozpadem východního bloku a rozpadem Československa vyvstaly pro české vztahy se sousedními státy nové výzvy. V 90. letech byla podepsána ujednání s okolními státy týkající se spolupráce ve vojenské oblasti. Většinou šlo o spolupráci mezi pozemními vojsky, ale také o spolupráci v rámci letectva. Největší vojenská spolupráce probíhala před vstupem do NATO zejména s členskými státy Aliance, Polskem a Rakouskem.⁸²

Během 90. let ovšem vyvstaly problémy v civilní oblasti, které eventuálně mohly ohrozit náš vstup do NATO nebo EU, dvou hlavních garantů bezpečnosti ČR. Tradičně nejlépe byly hodnoceny vztahy a spolupráce se Slovenskem, i přes ochlazení vztahů mezi lety 1994-1998, tedy v období, kdy byl slovenským premiérem Vladimír Mečiar, který zahraniční politiku státu vedl spíše na východ. Tento úspěch můžeme přikládat zejména skutečnosti, že k rozchodu Česka a Slovenska došlo v míru. Česká i Slovenská republika hodnotily vzájemnou spolupráci ve vojenské oblasti za stabilně dobrou a postupem času se obě strany dohodly na pozastavení zvyšování počtu akcí, a naopak se soustředily na zvyšování kvality provádění jednotlivých aktivit.⁸³ Jednotlivé politické strany dávali většinou hlavní důraz na spolupráci především se Slovenskem, vzhledem ke společné kultuře, historii, a minulosti celkově.

Jako problematičtější se jevil vztah se sousedním Rakouskem. Ve vojenské oblasti bylo s Rakouskem podepsáno ujednání o vzájemné spolupráci mezi ozbrojenými silami obou zemí již v roce 1992. Do tohoto roku byly vzájemné vztahy mezi politiky obou zemí velmi časté, po roce 1992 intenzita opadla. Hlavním důvodem bylo rozhodnutí vlády ODS z 11. března 1993 o dostavbě jaderné elektrárny Temelín. Hlavní problém byl viděn v tom, že se jedná o jadernou elektrárnu, která se nachází nedaleko hranic s nejaderným Rakouskem. Rakousko požadovalo především to, aby Temelín odpovídal bezpečnostním standardům, které jsou platné v ostatních státech EU.⁸⁴ Dalším argumentem na rakouské straně bylo to, že po aplikaci těchto pravidel se zvýší náklady na provoz, a tudíž nebude možné nadále financovat tuto elektrárnu. Naopak česká strana byla toho názoru, že v průběhu času se poptávka zvýší a elektrárny tedy bude potřeba.⁸⁵ Situace se vyhroutil také kvůli protestům, které probíhaly na hranicích mezi

---

82 ČR vstupuje do NATO 1998: 62

83 ČR vstupuje do NATO 1998: 60

84 Böck, Drábová 2006: 15

85 Böck, Drábová 2006: 13

ČR a Rakouskem, na něž česká vláda reagovala žádostí EU, aby se situaci pokusila pomoci vyřešit. Rakouský kancléř Wolfgang Schuessel tehdy reagoval slovy, že zasahovat do protestů rakouských občanů nehodlá, protože je to demokratické vyjádření nesouhlasu.⁸⁶ Celá situace dopěla do fáze, kdy rakouský parlament v září 2000 odsouhlasil rezoluci, která požadovala blokadu vstupu ČR do EU. Nakonec bylo dosaženo kompromisního řešení v podobě tzv. „Dohody z Melku“, která byla podepsána v roce 2001, a díky níž byl zaveden systém tzv. včasného varování.⁸⁷ Situaci pomohlo také pozitivní vyjadřování české vlády v oficiálních dokumentech, v koncepci v oblasti mezinárodní politiky se hovoří o vztazích s Rakouskem jako o „*středu zájmů*“.⁸⁸ Také koncepce z roku 1999 se snaží formulovat vztahy s Rakouskem pozitivně.

Druhým problémem byly debaty o výsledcích 2. světové války, respektive o vyjednávání a diskuzi ohledně Česko-německé deklarace, která se dotkla nejen rakousko-českých vztahů, ale především a hlavně česko-německých vztahů. Česká politická scéna nebyla ohledně pozice k Německu jednotná. Převážně napříč politickými stranami panovaly obavy o to, že by Německo mohlo vznášet požadavky, například spojené s poválečným odsunutím sudetských Němců z území tehdejšího Československa.⁸⁹ Politické strany většinou uznávaly, že je Německo významným partnerem a je tedy nutné s ním aktivně spolupracovat. Názory KSČM a Republikánů se mísily s xenofobními a nacionalistickými postoji.⁹⁰ Významný posun ve vztazích nastal při vyjednávání a podpisu Česko-německé deklarace, ve které se oba státy shodly na tom, že události, které se odehrály v průběhu a po 2. světové válce náleží minulosti a do budoucna se budou soustředit na budování přátelských vztahů.⁹¹ Podpis této deklarace byl v roce 1997 důležitý zejména pro přijetí ČR do NATO. Podpis nebyl podmínkou pro vstup, ovšem na urovnání vztahů apelovala francouzská a americká diplomacie.⁹² Tento požadavek je zcela pochopitelný, nevyjednané spory z minulosti by nepůsobily uvnitř Aliance dobrým dojmem a mohly by případně vést k dalším konfliktům. Vyjednávání deklarace bylo doprovázeno bouřlivými debatami, nešťastnými výroky a nedorozuměními na obou stranách, které budou zmíněny v následujících podkapitolách.

---

86 BBC News 2000

87 Velvyslanectví SRN v Praze 1997

88 Kunštát 2004: 84

89 Handl 2004: 71

90 Tamtéž

91 Velvyslanectví SRN v Praze 1997

92 Handl 1998: 7

3. 1. ČSSD

V předvolebních programech se ČSSD věnuje politice vůči sousedním zemím poměrně stručně. V roce 1990 pokládala ČSSD spolupráci se sousedními zeměmi za přirozenou a podporovala sjednocení Německa. Co se týče vztahu k Sovětskému svazu, chtěla ČSSD vycházet z principů suverenity našeho státu, vzájemné výhodnosti a rovnoprávnosti.⁹³ V „*Cílech a zásadách Československé sociální demokracie*“ z roku 1991 kladla hlavní důraz na urovnání vztahů se Spolkovou republikou Německo (SRN). Jejich programem byla lidskost a odpuštění, ale zároveň deklarovala odmítnutí zpochybnění dohod, které byly uzavřeny po druhé světové válce,⁹⁴ a tím také odmítla jakékoliv možné odškodnění odsunutých sudetských Němců. Stejně požadavky byly vyřčeny také v dalších programech, jak z roku 1996, tak také z roku 1998. Oba programy obsahují tutéž pasáž o odmítnutí revize dohod uzavřených po 2. světové válce a důležitosti vztahů s SRN. V roce 1998 přibyla pasáž o uzavření Česko-německé deklarace.⁹⁵ Ani před podpisem tohoto dokumentu nebyla ČSSD jednotná. Uvnitř strany se nacházelo smířlivější křídlo, které bylo zastoupeno Pavlem Dostálem a Zdeňkem Jičínským, kteří zdůrazňovali potřebu podpisu deklarace z důvodu zapojení ČR do procesu evropské integrace, přičemž nejdůležitější jsou pasáže o spolupráci, která nebude zatížena minulostí.⁹⁶ Vztahy ČSSD k SRN byly také později ovlivněny vývojem, který následoval před volbami v roce 2002. Tehdejší předseda vlády, Miloš Zeman, se nevhodně vyjádřil na adresu palestinské menšiny žijící na území SRN. Jeho výroky, kterými reagoval na předvolební rétoriku v Mnichově, Vídni a Budapešti,⁹⁷ tehdy kritizoval také Václav Klaus, který označil jeho výroky za „šílené a absurdní“.⁹⁸ Konkrétně na otázku, zda dle jeho názoru existuje podobnost mezi Hitlerem, Třetí říší a Jásirem Arafatem, zástupcem palestinské menšiny na německém území, odpověděl, že samozřejmě zde podobnost je.⁹⁹ Následně zpochybnil autentičnost těchto výroků, ale i přesto měl tento výrok negativní vliv na vzájemné vztahy. ČSSD pojmala SRN jako důležitého partnera, se kterým je potřeba budovat přátelské vztahy, je zde ovšem vidět opatrnost a obavy nad budoucím vývojem, zvláště v oblasti případné nutnosti odškodnění sudetských Němců. Podobně jako v případě invaze do Iráku je zde možnost vidět

---

93 ČSSD 1990: 3

94 ČSSD 1991: 19

95 ČSSD 1998: 24

96 Hospodářské noviny 1997a

97 Handl 2004: 77

98 Český rozhlas 2002

99 Tamtéž

nejednotnost názorů uvnitř ČSSD. Lze dát za pravdu smířlivějšímu křídlu v podobě Dostála a Jičínského, protože vývoj vztahů mezi ČR a SRN byl sledován ze strany EU a případné odkládání podpisu Česko-německé deklarace mohlo mít vliv na rychlost začlenění ČR do EU.

O vztahu s Rakouskem se ČSSD vyjadřovala především v souvislosti s regionální spoluprací, která nám zvýší šanci na vstup do Evropské unie. Vztahy s Rakouskem, Polskem a Maďarskem mohly dle ČSSD v této době „*přispět k demokratizaci střední Evropy, jen jejich spolupráce zajistí rovnováhu směrem k Západu.*“¹⁰⁰ Vzhledem ke krizi, spojené s dostavbou a spuštěním jaderné elektrárny Temelín, se ČSSD po získání důvěry svého menšinového kabinetu snažila definovat vztahy s Rakouskem pozitivně. V roce 1999 byla vydána nová koncepce zahraniční politiky, která se v souvislosti s temelínským problémem vyjadřuje o vztazích s Rakouskem jako o „*konstruktivní spolupráci v oblasti životního prostředí a důrazem na vybudování ovzduší vzájemné důvěry, především v otázce využívání jaderné energie a nakládání s jaderným odpadem.*“¹⁰¹ Po podepsání tzv. Dohody z Melku v roce 2000, kdy mohl být případ Temelín uzavřen vzájemným kompromisem, ovšem vyvstal na povrch problém s odsunem sudetských Němců, přičemž dle rakouské strany byl opomíjen odsun rakouských občanů z území tehdejšího Československa. Tehdejší situaci příliš nepomohly výroky místopředsedy vlády Vladimíra Špidly v červnu 2002 o tom, že „*.... dekrety prezidenta republiky se staly zdrojem míru v poválečné Evropě.*“¹⁰² Později vyjádřil politování nad oběťmi násilného odsunu a prohlásil, že pasáž týkající se poválečného vyhánění sudetských Němců, se taktéž týká sudetských Rakušanů.¹⁰³ Situaci také částečně zkomplikovala petice, která požadovala, aby ČR nebyl umožněn vstup do EU, dokud Temelín nebude uzavřen.¹⁰⁴ Premiér Zeman kritizoval Joerga Haidera, který petici inicioval a vyjádřil se, že čím dříve se Rakousko Haidera zbaví, tím lépe.¹⁰⁵ Vztahům s Rakouskem obecně ČSSD věnovala pozornost ve svých programových prohlášeních v rámci důležitosti regionální spolupráce, která je důležitá kvůli posílení bezpečnosti, stability a také demokratickému rozvoji celého regionu střední Evropy a v důsledku zvýšila naši šanci na přijetí do Evropské unie.¹⁰⁶ Situaci okolo Temelínu nahrával fakt, že EU nemá nástroje, kterými by zakázala dostavbu, nebo spuštění této jaderné

---

100 ČSSD 1992: 6

101 Kunštát 2004: 86

102 Kunštát 2004: 88

103 Tamtéž

104 BBC News 2002

105 Tamtéž

106 ČSSD 1996: 16

elektrárny. Ačkoliv se Rakousko nacházelo ve výhodné pozici, protože bylo novým členem EU, později předsedalo Radě EU, neměla tato pozice příliš velký vliv na možném odkladu vstupu ČR do EU. Ačkoliv ČSSD deklarovala důležitost regionální spolupráce a dobrých vztahů s Rakouskem, byla nutná opatrnost okolo některých výroků na adresu Rakouska z důvodu napjaté situace.

Vztahům se Slovenskem je přikládána největší důležitost ze všech zmíněných zemí. Tento postoj je pochopitelný, pokud vezmeme v úvahu, že nás s naším východním sousedem pojí společná historie a společné ekonomické vazby, jak píše ČSSD ve svém volebním programu z roku 1996, ale také z roku 1998. V rámci zahraniční koncepce z roku 1999 ČSSD deklarovala usilování o navázání „nadstandartních úrovně“ vztahů.¹⁰⁷ Tento postoj ke vztahům ke Slovensku pramení také z toho, že ČSSD usilovala o udržení Československa. Konkrétně usilovala o to, aby se otázka rozdělení společného státu projednávala s veřejností a parlamentem, nikoliv aby byla výlučně předmětem jednání dvou politických stran, tedy ODS a Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS). V programu z roku 1992 ČSSD žádá, aby mohly oba státy vyjádřit svá stanoviska k této věci, protože společný stát vznikl ze svobodné vůle Čechů a Slováků a nemělo by se s ním hazardovat.¹⁰⁸ V tomto předvolebním programu ČSSD zcela opomíjí vztahy s jinými sousedními státy z důvodu právě očekávaného rozpadu společného státu.

3. 2. KDU-ČSL

Křesťanští demokraté se o vztazích se sousedními státy vyjadřovali v souvislosti se vstupem do Evropského společenství, a v pozdějších programových prohlášeních zejména s dopravní infrastrukturou. KDU-ČSL se ani v jednom ze svých programových prohlášení nevěnuje konkrétním problémům, které stály v cestě našim vzájemným vztahům, jako například Česko-německé deklaraci, nebo v souvislosti s Rakouskem Temelínu.

V roce 1992 se KDU-ČSL distancovala od minulého režimu a deklarovala „*návrat k tradicím upřímného partnerství národů a úzké spolupráci zemí střední Evropy, který umožní naše zapojení do evropského společenství do roku 1997.*“¹⁰⁹ V dalších programech jsou vztahy se sousedními státy zmiňovány jako priorita této strany, ačkoliv se o žádné konkrétní zemi nezmiňuje. Vztahy se sousedními státy by měly být rozvíjeny mimo kontext Evropské unie,

---

107 Mareš 1999b

108 ČSSD 1992: 6

109 KDU-ČSL 1992: 36

protože tyto vztahy jsou přirozeným základem vzájemného obohacení, efektivního obchodu i bezpečnostní stability.¹¹⁰ Sousední vztahy přirovnává KDU-ČSL k člověku, který má zájem žít se svým okolím v klidu. Takový člověk začíná spolupráci se sousedy na bázi rovnosti a vzájemného respektování.¹¹¹ Vztahy se sousedními státy by měly probíhat na základě solidarity, protože solidarita je základem dobrých sousedských vztahů mezi lidmi i národy.¹¹²

Dále se tato strana soustředí na dobré sousední vztahy především v souvislosti s hospodářským růstem a rozvojem dopravní infrastruktury. Dle volebního programu z roku 1998 je předpokladem pro předcházení konfliktů mezi jednotlivými státy stálý hospodářský rozvoj a odstraňování sociálního napětí ve společnosti.¹¹³ Proto by bohaté státy měly být solidární k zemím chudším. Solidarita je tedy princip, na kterém KDU-ČSL staví celou svou politiku vůči sousedním státům. KDU-ČSL nezmiňuje podobně jako některé další strany konkrétní problémy, které vyvstaly ve vztazích mezi ČR a okolními státy, nýbrž se snaží o zdůraznění potřeby dobrých vztahů se všemi státy, nehledě na to, zda je to stát přímo sousedící s našim územím, nebo stát, se kterým nemáme společné hranice, nebo se nenachází na evropském kontinentě.

3. 3. KSČM

Komunistická strana se k tématu vztahů se sousedními státy nevěnovala v prvních dvou předvolebních programech. Programy z roku 1991 a 1992 jsou oba velmi stručného charakteru a zabývají se pouze tématy, které tehdy nejvíce rezonovaly ve společnosti, a tedy hospodářskou a sociální politikou. První zmínky o spolupráci s okolními státy se objevují ze záznamu z druhého sjezdu Komunistické strany, a to z února 1992. V tomto textu KSČM zmiňuje, že hodlá spolupracovat s pokrokově orientovanými demokratickými silami střední a východní Evropy, ale také ve zbytku světa.¹¹⁴ V souvislosti s tímto textem je zde také zmínka o potřebě orientace v politice evropské, ale i světové levice. V dalších programových prohlášeních se již KSČM sousední politice věnuje, především v souvislosti s potřebou regionální spolupráce, protože náš stát začal být dle KSČM závislý na Německu a USA.¹¹⁵ Z toho důvodu je potřeba upevnit vztahy se sousedními státy. Zvláštní důraz je kladen na sblížení se

---

110 KDU-ČSL 1996

111 Tamtéž

112 Tamtéž

113 KDU-ČSL 1998

114 KSČM 1992b: 7

115 KSČM 1996

Slovenskou republikou, které by mělo probíhat na základě dobrovolnosti, rovnoprávnosti a vzájemné výhodnosti.¹¹⁶ Na jednu stranu tedy KSČM deklarovala spolupráci se státy také mimo evropský kontinent, ale na stranu druhou zdůrazňuje potřebu regionální spolupráce, z čehož lze usoudit dvě věci, buď se KSČM snažila v této době vyhovět všem, nebo neměla jasnou představu o budoucí spolupráci s ostatními zeměmi. Vzhledem k tomu, že se KSČM snažila vymezit se oproti minulému režimu, lze usoudit, že se snažila přesvědčit voliče o tom, že je ochotna spolupracovat také se zeměmi nacházejícími se na západ od našeho státu.

K Německu se KSČM vyjadřuje podobně jako ČSSD a ODS. KSČM odmítá revizi Benešových dekretů, ale také výsledků Postupimské konference. Rozdíl byl v rétorice KSČM, která byla poněkud ostřejší. V souvislosti s Německem KSČM hovořila o nátlaku, který byl ze strany německé vlády vyvíjen.¹¹⁷ I přesto, že KSČM odmítala revizi výsledků II. světové války, požadovala odškodnění českých obětí. Ve své rétorice KSČM pokračovala také po podepsání Česko-německé deklarace. Požadovala nadále trvat na výsledcích druhé světové války, ale také požadovala trvání na platnosti státních hranic a neuplatňování žádných územních požadavků.¹¹⁸ KSČM také požadovala uzavření smlouvy mezi ČR a Německem o nedotknutelnosti hranic a mírové spolupráci.¹¹⁹ Je otázkou, zda tato prohlášení byla nutná, vzhledem k tomu, že německá vláda oficiálně nevznesla požadavky na získání území, která byla během druhé světové války Německem obsazena. Samozřejmě se našla skupina obyvatelstva, a také část politických představitelů, kteří nad touto možností uvažovali, ale oficiálně žádné požadavky vzneseny nebyly. Samotná deklarace byla při projednávání označena za „institucionalizovanou lež“, a poslanci KSČM hlasovali proti deklaraci.¹²⁰

Vztahům s Německem byla přisuzována velká důležitost, dokonce ze strany KSČM stejná důležitost jako vztahům se Slovenskem a jinými tzv. transformujícími se státy střední a východní Evropy. Žádnému konkrétnímu sousednímu státu KSČM nevěnuje zvláštní pozornost. Postoje KSČM nelze označit za přímo negativní, nebo nepřátelské. Ostřejší je pouze rétorika, zejména vůči Německu, která se v programech vyskytuje.

---

116 KSČM 1996

117 Tamtéž

118 KSČM 1998

119 Tamtéž

120 Handl 1998: 7

3. 4. ODS

Vzhledem k akcentu na transatlantické vazby byly pro ODS nejdůležitější vztahy s naším západním sousedem, SRN. ODS vynaložila mnoho sil do urovnání vzájemných vztahů kvůli tomu, že právě SRN byla v této době hlavním obchodním partnerem našeho státu, a taky dobré vztahy s SRN a Rakouskem mohly urychlit naše začlenění nejen do evropských struktur, ale také do NATO. Stejně jako ČSSD, také ODS deklarovala nezpochybnitelnost výsledků druhé světové války.¹²¹ Tato pasáž předvolebního programu z roku 1996 byla velice důležitá, protože právě ODS, konkrétně Václav Klaus, stál za vyjednáváním a za konečným podpisem Česko-německé deklarace. Ačkoliv byla tato deklarace podepsána, ODS čelila nadále nátlaku na majetkové vypořádání, ke kterému se vyjádřila následovně: *„V tomto sporu musíme vystupovat pevně, odhodlaně, věcně, bez zbytečných emocí, ale s vědomím, že v konečném důsledku nejde o nic jiného než o uplatnění majetkových a možná i územních požadavků vůči obětem nacistické agrese.“*¹²² Pro ODS byl tento problém důležitý proto, aby ČR nevstupovala do EU jako země, jež nemá patřičné záruky týkající se poválečného uspořádání. Tento spor by se totiž mohl řešit dále, ale na úrovni EU. Proto jedním z volebních hesel v roce 2002 bylo *„Vstup do EU s rovnými zády, ne po kolenou.“*¹²³ Dříve ve svém programu z roku 1992 s názvem „Svoboda a prosperita“ ODS udávala příklad Polska, které vyřešilo urovnání vztahů s Německem při procesu sjednocování tzv. 4+2. V tuto dobu jsme se jednání neúčastnily, a tedy otázky týkající se například majetku sudetských Němců nebyly vyřešeny. ODS zastávala k Německu rezervovaný postoj. Na jedné straně ho pojímal jako důležitého souseda, obchodního partnera, ale na druhou stranu se z jejího pohledu jednalo o možnou hrozbu, ke které byla potřeba přistupovat pevně a rázně.

Postoj k Rakousku byl poněkud komplikovanější. Vztah k Rakousku byl definován koncepcí zahraniční politiky z roku 1993 jako *„střed zájmu“*¹²⁴, ovšem dále zde chyběla jakákoliv vize do budoucnosti, jak by se tento vztah měl rozvíjet. Zároveň již v této době, kdy byla ODS vládnoucí stranou, se začaly projevovat první konflikty. Krátce po vzniku ČR, v březnu 1993, Klausova vláda rozhodla o dokončení jaderné elektrárny Temelín. Další vývoj zde již byl popsán. Ovšem výroky na adresu Rakouska ze strany Václava Klause byly také poněkud nešťastné. Klaus přirovnával vztahy s Rakouskem ke vztahům s Madagaskarem a Patagonií,

---

121 ODS 1996: 11

122 ODS 2002: 14-15

123 ODS 2002: 15

124 Kunštát 2004: 84

příčemž řekl, že se sousedy budou vždy problémy. Konkrétně prohlásil: „*Temelín dnes jen velmi obtížně vyloučíme z česko-rakouských vztahů. Jinak se ale mezi námi jedná o normální sousedský vztah.*“¹²⁵ Jádrem problému tohoto výroku je fakt, že Klaus tímto výrokiem prohlásil, že vztahy se sousedními státy musejí být komplikované. Vztahy se následně zlepšily po volbách v roce 2002, kdy Heinz Fisher, tehdejší předseda dolní komory rakouského parlamentu, apeloval na požadavek proti spojování otázky Temelína a Benešových dekretů s otázkou vstupu ČR do EU.¹²⁶ Tento projev byl velice důležitým, zvláště po hlasování rakouského parlamentu o případném blokování vstupu ČR do EU v souvislosti s jadernou elektrárnou Temelín.

ODS ve svém programu z roku 1992 vztahy ke Slovensku nezmiňuje, protože jsme stále byli jedním státem, a na rozdíl od ČSSD nebyla v opozici a neměla důvod tyto vztahy zmiňovat. Tuto problematiku zmiňuje až v programu z roku 1996, kde píše, že s naším východním sousedem byla uzavřena řada bilaterálních smluv, díky kterým se vzájemné vztahy dostaly na velmi dobrou úroveň, a nezapomněla zdůraznit, že zásluhou ODS je také bezkonfliktní převedení vztahů na mezistátní úroveň.¹²⁷

3. 5. SPR-RSČ

SPR-RSČ ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1998 nedosáhla na 5% volební hranici, soustředila tedy veškerou svou pozornost právě na Česko-německou deklaraci, vůči níž se stavěla velice negativně a byla proti jejímu podpisu. V době vyjednávání Česko-německé deklarace byli Republikáni v Poslanecké sněmovně zastoupeni 18 poslanci, kteří se při hlasování o tomto dokumentu zdrželi.¹²⁸ Tomuto hlasování předcházely protesty ze strany Republikánů a ostré výroky předsedy Sládka na německou adresu. Rétorika byla u Republikánů ostřejší, než u KSČM. Ve svém předvolebním programu z roku 1996 varovala strana před návratem Sudetských Němců a apelovala na voliče, aby dobře zvážili, koho budou v následujících volbách volit.¹²⁹ Ve své knize se v souvislosti s vyjednáváním deklarace věnuje Sládek problematice možné rozpínivosti Německa, která dle něj v budoucnu Evropě hrozí. Sládek varuje, že údajný cíl německé politiky zůstal stejný, tedy zničit náš stát.¹³⁰ Nynější

---

125 Klaus 2001

126 Kopp, Woodhamsová, Hromádka 2002

127 Mareš 1999b

128 Poslanecká sněmovna 1997

129 SPR-RSČ 1996

130 Sládek 1995

Německo pouze změnilo strategii, ale situace se dle Sládkova pohledu podobá časům, kdy u moci byl císař Vilém, nebo Adolf Hitler.¹³¹ Dále Sládek kritizoval tehdejšího prezidenta Havla za omluvu, kterou adresoval násilně odsunutým sudetským Němcům, protože omluva není vhodná od prezidenta suverénního státu.¹³² Podpisu deklarace předcházely protesty před Lichtenštejnských palácem v lednu roku 1997, a také zatčení předsedy strany za následující výrok: „*Musíme litovat jen toho, že jsme Němců ve válce zabili málo.*“¹³³ Za tento výrok byl následně Sládek zbaven imunity a zatčen. Původně ale nebylo jasné, z jakého důvodu k zatčení došlo.¹³⁴ Poté, co se vyhýbal soudu, byl také umístěn do vazby, z čehož obviňoval především Miloše Zemana a Václava Havla.¹³⁵

Postoje Sládka lze ztotožnit s postoji celé SPR-RSČ, vzhledem k tomu, že pod každým předvolebním programem se nachází jeho jméno, případně také odkaz na jeho knihu. Ke vztahům k jiným státům se tato politická strana nijak nevyjadřovala, jak již bylo řečeno výše, veškerou svou pozornost věnovala vztahům s Německem. Tento vztah lze definovat jako silně nacionalistický.

---

131 Tamtéž

132 Sládek 1995

133 Hospodářské noviny 1997b

134 BBC News 1998

135 Horák 2017

4. Politické strany a bezpečnostní politika v letech 1999 – 2004

Bezpečnostní politika v období po přistoupení do Aliance vycházela ze dvou bezpečnostně strategických dokumentů, které byly vydány v letech 2001 a 2003 za vlády ČSSD. Tyto dokumenty vznikají na nadstranickém principu, ovšem definují základní vnější i vnitřní bezpečnostní zájmy našeho státu. Po vstupu do Aliance obě bezpečnostní strategie ČR vycházely jak z nového členství ČR v NATO, tak také z očekávání brzkého vstupu do EU. Druhá ze zmiňovaných strategií dále vycházela také ze závěrů Pražského summitu, který se uskutečnil v roce 2002. Na tomto summitu byla mimo jiné zmíněna skutečnost, že „NATO a EU sdílejí společné strategické zájmy“ a chtějí dále rozvíjet vzájemnou spolupráci na poli bezpečnosti, obrany a krizového managementu.¹³⁶ Mnoho politických stran reflektovalo tuto myšlenku ve svých předvolebních programech. Bezpečnostní strategie ČR obsahuje také úvod, pod kterým je podepsán tehdejší předseda vlády Vladimír Špidla. Ve svém příspěvku zmiňuje měnící se globální situaci, upozorňuje, že i přesto, že se nacházíme ve stabilnější Evropě, především díky našemu členství v NATO, nebezpečí nevymizela. Tímto nebezpečím myslí zejména mezinárodní terorismus v souvislosti s teroristickými útoky na USA 11. září 2001, ale také šíření zbraní hromadného ničení.¹³⁷ Poslední z analyzovaných bezpečnostních strategií je propracovanější, a rozsáhlejší než předchozí dvě.

Oba dokumenty uvádějí NATO jako základní bezpečnostní organizaci v Evropě,¹³⁸ ovšem neopomíjejí ani roli ostatních organizací, které zajišťují bezpečnost našeho státu. Jmenovitě se jedná o OSN, v rámci níž má Rada bezpečnosti primární odpovědnost za udržování míru a bezpečnosti, a OBSE, která poskytuje široký prostor pro dialog o bezpečnostních otázkách a zároveň má významné postavení v rámci preventivní diplomacie, předcházení konfliktů, ale také významně pomáhá v situacích po ukončení konfliktu.¹³⁹ OBSE je vnímána jako organizace, která značným dílem přispívá ke stabilizaci v našem regionu. Větší pozornost je v obou dokumentech věnována také Společné evropské bezpečnostní politice, v rámci níž po přijetí Amsterodamské smlouvy byly budovány jak vojenské složky, tak také mimovojenské kapacity, a to především policejní. Budování této politiky je vládou pojímáno jako přirozený vývoj evropského integračního procesu, na jehož budování má ČR zájem. Vláda

---

136 Prague Summit Declaration citován in Eichler 2006: 237

137 Ministerstvo obrany ČR 2003: 2

138 Ministerstvo obrany ČR 2001; Ministerstvo obrany ČR 2003: 5

139 Ministerstvo obrany ČR 2001

zároveň prosazuje co nejužší spolupráci EU a NATO v oblasti obranné politiky.¹⁴⁰ Toto tvrzení koresponduje s názory několika politických stran na české politické scéně.

Jako jedno z hlavních bezpečnostních rizik je uváděna situace v jihovýchodní Evropě, která byla ve zkoumané době destabilizační. Na toto území později byly vysílány jak vojenské složky, v rámci operace KFOR, tak také policejní složky, a to od dubna 2003 na území dnešní Makedonie. Dalšími oblastmi, ve kterých by mohly vzniknout destabilizační konflikty, které by sice neměly přímý vliv na bezpečnost našeho kontinentu, ale jejich vliv by byl stále významný, jsou Blízký Východ a Severní Afrika.¹⁴¹ Zájmem státu je účast na mírových operacích pořádaných mezinárodními bezpečnostními operacemi v těchto rizikových oblastech. Je ovšem žádoucí, aby tyto mírové operace disponovaly mandátem Rady bezpečnosti OSN.¹⁴² Právě události z 11. září 2001 měly vliv na účast českých jednotek na zahraničních operacích. Ty se zpočátku omezily na účast na operacích, které měly alespoň částečně humanitární charakter,¹⁴³ a z pohledu jak politických stran, tak také z pohledu veřejného mínění byly méně kontroverzní a tím pádem jejich schválení Parlamentem ČR bylo jednodušší. Problematika udělení mandátu Rady bezpečnosti je analyzována v následujících podkapitolách.

4. 1. ČSSD

ČSSD na rozdíl od ODS dává přednost rozvoji zahraniční a bezpečnostní politiky v rámci EU a větší samostatnosti EU v této oblasti. Velký vliv na tento přístup měla invaze do Iráku v roce 2003, která ČSSD v jistém smyslu rozdělila. Konflikt vznikl hlavně mezi členy vlády a ostatními poslanci ČSSD.¹⁴⁴ Ministři ČSSD byli názorově na straně Ministerstva zahraničních věcí, které intervenci podporovali, zatímco zbývající část ČSSD v Parlamentu ČR byli silně proti tomuto kroku a ostře intervenci kritizovali. Největším odpůrcem byl Vladimír Laštůvka, který byl v této době předsedou Výboru pro zahraniční věci. Vláda byla dle Laštůvka příliš proamerická a měla být nakloněna více francouzskému či německému přístupu, který byl více kritický.¹⁴⁵ Ve stejnou dobu, v březnu roku 2003, byla na kongresu ČSSD přijatá rezoluce týkající se intervence do Iráku. Rezoluce odsoudila použití vojenských prostředků, zejména pak skutečnost, že tato intervence proběhla bez mandátu Rady bezpečnosti OSN. ČSSD dle

---

140 Ministerstvo obrany ČR 2001

141 Ministerstvo obrany ČR 2001

142 Ministerstvo obrany ČR 2001

143 Khol 2004: 42

144 Král, Řiháčková, Weiss 2008: 84

145 Král, Řiháčková, Weiss 2008: tamtéž

rezoluce zastává názor, že mohlo být použito mírových prostředků k dosažení svržení režimu Saddáma Husajna, kdyby se válčící strany nerozhodly ignorovat OSN.¹⁴⁶ Rezoluce dále obsahovala dva návrhy, konkrétně návrhy tehdejšího senátora Richarda Falbra, který byl taktéž velmi kritický vůči intervenci, a návrh Libora Roučka, tehdejšího poslance ČSSD. Oba tyto návrhy zmiňovaly výše uvedené skutečnosti, přičemž Rouček svůj návrh doplnil požadavkem, aby vláda neposkytla vydání souhlasu účasti AČR na pozemních operacích na iráckém území bez příslušného mandátu OSN.¹⁴⁷ Našli se také poslanci ČSSD, kteří se stavěli na stranu USA v této preventivní válce. Jedná se o Jána Trgiňu, který prohlásil: *„Špatný mír je horší než preventivní válka. Naopak já jsem toho názoru, že to, co Američané, Australané Britové a Poláci dělají, je nezbytné, co bylo třeba udělat.“*¹⁴⁸ Další jeho slova směřovala k tématu obnovy Československé republiky a pádu komunismu s tím, že podporu USA v intervenci do Iráku dlužíme, protože se na těchto událostech podíleli. Jeho přednes na kongresu ČSSD byl jediným, který podporoval USA v jejich krocích. Po intervenci v Iráku začala být ČSSD daleko kritičtější ke krokům vedených USA v boji proti terorismu a začala se více přiklánět k rozvoji bezpečnostní a obranné politiky v rámci EU. Uvnitř ČSSD tedy převažovala kritika preventivní války vedené USA proti Iráku. Na základě této intervence se ČSSD začala přiklánět k podpoře obranné politiky EU, která by byla založena na konsensu a v rámci níž by nedošlo k ignoraci OSN.

S intervencí v Iráku souvisí celkový boj USA s terorismem, vůči jeho metodám se někteří členové ČSSD v minulosti také vyhranili. Kriticky se v tomto ohledu projevoval Rouček, ale také tehdejší stínový ministr zahraničních věcí, Lubomír Zaorálek. Zaorálek svého času prohlásil, že terorismus není možno vymýtit vojenskými prostředky, nýbrž nejdříve je třeba podchytit příčiny teroristických útoků. Zároveň řekl, že USA jedná příliš unilaterálně a v boji proti terorismu je naopak potřeba zapojení více aktérů, a to nejenom vojenských, ale také nástrojů prevence a jiných nástrojů na mezinárodní úrovni.¹⁴⁹ Tento výrok lze vnímat jako kritiku celé strategie globálního boje USA s terorismem.

Ve své dlouhodobé koncepci nejen zahraniční, ale také obranné politiky z roku 2005, klade ČSSD důraz především na vývoj bezpečnostní politiky EU. V souladu s bezpečnostní

---

146 ČSSD 2003

147 Tamtéž

148 BBC Czech 2003

149 Král, Řiháčková, Weiss 2008: 88

strategií ČR ČSSD zmiňuje bezpečnostní hrozby, kterým ČR v současnosti čelí. Mezi těmito hrozbami je zmíněn i bod o nutnosti řešení těchto bezpečnostních problémů multilaterální cestou, neboť „*unilaterální cesta představuje značné riziko*“.¹⁵⁰ Tato zmínka pravděpodobně naráží na intervenci v Iráku, která, jak již bylo zmíněno, začala bez příslušného mandátu Rady bezpečnosti OSN.

Na rozdíl od ODS, která klade značný důraz na posilování transatlantických vazeb s USA a posilování NATO, ČSSD zdůrazňuje nutnost budování společné zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky EU, která je „*nezbytným předpokladem k posílení role Evropské unie v mezinárodním společenství a významným nástrojem k předcházení krizím a konfliktům, a k účinnému zvládnutí vzniklých konfliktů*“.¹⁵¹ Další poznámkou v dlouhodobé koncepci je, že rozvoj této politiky je vnímán jako nástroj ke zvýšení připravenosti nést ve spolupráci s NATO, nebo samostatně nést větší odpovědnost při řešení civilních, nebo vojenských krizí.¹⁵² Důležité je v tomto ohledu slovo „samostatně“, které se například u ODS a jejich koncepce bezpečnostní politiky nevyskytuje. ODS naopak požaduje, aby se bezpečnostní politika EU vyvíjela v souladu s bezpečnostními koncepcemi NATO.

Pro ČSSD je zároveň důležité, aby ČR posílila svůj vlastní obranný potenciál, věnovala pozornost tvorbě bezpečnostní politiky, strategickému řízení obranného systému a to na základě tvorby kvalifikovaných strategických dokumentů – tedy obranných strategií, ale také vojenských strategií ČR.¹⁵³ ČSSD ve svém dokumentu neopomíjí ani roli jiných mezinárodních organizací, zajišťujících bezpečnost našeho státu. Zmiňuje především OSN, která je pro ČSSD důležitá zejména kvůli již zmíněné hrozbě unilaterálního způsobu řešení problému, ale také zmiňuje OBSE¹⁵⁴, která je důležitá pro prevenci případných konfliktů, a slouží jako prostor pro dialog na mezinárodní úrovni.

Je důležité také zmínit, že na rozdíl od tohoto podrobně propracovaného dokumentu, ČSSD ve svém programu k volbám do PS v roce 2002 zmiňovala obrannou politiku pouze velmi okrajově, a to v souvislosti zejména s potřebnou reformou AČR a zrušením povinné vojenské

---

150 Britské listy 2005

151 Tamtéž

152 Tamtéž

153 Tamtéž

154 Tamtéž

služby, se kterou ČSSD počítala do roku 2006.¹⁵⁵ Z toho důvodu byla vítána dlouhodobá strategie obranné politiky z roku 2005.

4. 2. Koalice

Strany KDU-ČSL a US se spojily před volbami do Poslanecké sněmovny v roce 2002 do tzv. Koalice. Koalice a její postoje vůči bezpečnostní politice zůstaly do velké míry totožné s dosavadními postoji, které do této doby prosazovala KDU-ČSL. V otázce, kdo poskytuje základní obranu ČR, neměla Koalice jasnou představu. Na jednu stranu podporovala aktivní roli českého státu v NATO, ale na druhou stranu podporovala také vytvoření samostatných evropských vojenských jednotek.¹⁵⁶ V souvislosti se členstvím v NATO chtěla KDU-ČSL co nejrychleji prosadit vytvoření nové bezpečnostní strategie ČR, na kterou by navazovala koncepce reformy AČR. V otázce reformy české armády se Koalice v mnohém shoduje s ODS. Obě parlamentní strany se shodují na co nejrychlejší profesionalizaci armády a prosazování menší, zato ale kvalitnější armády. Stejně jako ODS, také Koalice podporovala redukci armády o nepotřebné objekty a zásoby.¹⁵⁷

K otázce zahraničních misí měla Koalice jasný postoj. V době invaze do Iráku, byly KDU-ČSL a US jedinými dvěma stranami, které bez výhrad tuto akci podporovaly. Tento názor byl jasně viditelný také z toho důvodu, že v době invaze byl v čele Ministerstva zahraničních věcí člen KDU-ČSL Cyril Svoboda. Tato okamžitá podpora byla obhajována především ideologickými důvody.¹⁵⁸ Tento akt byl viděn jako boj „*dobra se zlem*“¹⁵⁹, jako určitá obrana křesťanských hodnot, které byly považovány za napadené teroristickými útoky z 11. září 2001. Uvnitř KDU-ČSL se ovšem postupně vytvořila opozice, kterou představoval mimo jiné Jan Kasal, který argumentoval podobnými výroky, které používaly i jiné strany, a to tím, že nelze zvítězit nad terorismem použitím síly.¹⁶⁰ Kasal se tehdy svými výroky zařadil mezi lidi, kteří zastávali téměř shodné názory jako ČSSD, nebo ODS.

Taktéž při hlasování o vyslání vojáků do této oblasti, nechával ministr zahraničí Svoboda na vládě, aby rozhodla o tomto kroku a přiklonil se v rozhodování na stranu vlády, která s vysláním souhlasila. Tento krok byl způsoben také tím, že si Koalice byla vědoma faktu,

---

155 Mareš 2003: 93

156 Král, Řiháčková, Weiss 2008: 82

157 Mareš 2003: 94

158 Král and Pachta citován in Král, Řiháčková, Weiss 2008: 85

159 Král, Řiháčková, Weiss 2008: 85

160 Král, Řiháčková, Weiss 2008: 86

že bez poskytnutí mandátu OSN by většina politické scény nedovolila vyslání vojáků do této oblasti.¹⁶¹ KDU-ČSL a US v tuto dobu stále zůstávaly jedinými stranami,¹⁶² které podporovaly invazi do Iráku bez váhání ihned od začátku operace.

V otázce podpory NATO a EU v oblasti bezpečnosti, podporovala Koalice prohlubování Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. V tomto ohledu dávala Koalice větší důraz na transatlantické vztahy, ovšem zůstávala velkým podporovatelem evropské bezpečnostní politiky, konkrétně zmiňuje ve svém programu z roku 2002 užší koordinaci zpravodajských služeb a zásadní roli Europolu, který by měl hrát velkou roli v potírání mezinárodního terorismu a organizovaného zločinu.¹⁶³

4. 3. KSČM

Postoj KSČM k obranné politice ČR a jejímu zapojení do mezinárodních organizací zůstával v průběhu času poměrně konzistentním. Postoj k mezinárodním organizacím jako jsou NATO, nebo EU zůstal stejný, to znamená, že KSČM po vstupu do NATO stále označovala tuto organizaci za pozůstatek blokového uspořádání¹⁶⁴ a ve svém programu do voleb v roce 2002 chtěla prosadit odchod z vojenských struktur NATO.¹⁶⁵ Ve stranickém tisku KSČM, Haló novinách, se Vojtěch Filip o NATO vyjádřil jako o „*agresivní alianci*“.¹⁶⁶ Jako alternativu k setrvání v Alianci KSČM navrhovala nevěnovat tolik času a energie této organizaci¹⁶⁷ a místo toho vybudovat soběstačné, suverénní ozbrojené síly našeho státu.¹⁶⁸ Vzhledem ale k tehdejší podobě AČR, kdy tato instituce výrazně zaostávala za jinými členskými státy NATO, by proces vybudování samostatných ozbrojených sil trval velmi dlouho, a byl by velice finančně náročný. K otázce bezpečnostní a obranné politiky se KSČM v této době nijak nevyjadřovala. Soustředila se především na zdůraznění potřeby rozpuštění NATO jako zbytečné a zastaralé organizace a potřeby vystoupení ČR z ní, nebo alespoň vystoupení z jejích vojenských struktur.

Také postoj k OSN zůstával stejný. KSČM dávala důraz na roli OSN v mezinárodním prostředí i ve svém programu do voleb v roce 2002. Situace se od 90. let nezměnila, a KSČM

---

161 Tamtéž

162 S výjimkou Strany zelených, která v tomto období byla taktéž zastoupena v Parlamentu ČR, ovšem není zařazena mezi zkoumané strany.

163 KDU-ČSL 2002: 16

164 BBC Czech

165 Tamtéž

166 Drulák, Kořan, Růžička 2008: 143

167 Mareš 2003: 94

168 Štěpánek 2002

označuje OSN ve svém programu za „*hlavní mezinárodní organizaci, zajišťující bezpečnost ČR*“.¹⁶⁹ V rámci OSN je také důležitá Rada bezpečnosti, pro kterou by KSČM chtěla obnovit její výlučné pravomoci a odpovědnost při rozhodování o použití ozbrojených sil k akcím na obranu míru.¹⁷⁰ Celý tento postoj souvisí s postojem KSČM k NATO. Pokud existuje OSN a v rámci ní Rada bezpečnosti, NATO je viděno jako organizace vměšující se do svrchovanosti jiných států, na čemž by se ČR neměla podílet.

S OSN a NATO souvisí další téma, a tím jsou zahraniční obranné a bojové mise. Na jednu stranu KSČM odmítá tyto mise. Je to především z toho důvodu, že se zasahuje do svrchovanosti a do vnitřních záležitostí daného státu, včetně členských států NATO. Na druhou stranu ovšem podmiňuje případnou účast vojenských jednotek ČR v zahraničních misích mandátem Rady bezpečnosti OSN. KSČM ovšem nepovažuje tento mandát za dostatečný, a proto požaduje také vyhlášení referenda o tomto tématu, které by zároveň bylo spojeno s otázkou důvěry příslušné vlády.¹⁷¹

Dále se k jednotlivým misím a boji proti terorismu po 11. září 2001 KSČM příliš nevyjadřovala. Až ve svém programu k volbám, které se konaly v roce 2006, napsala strana podrobnější vyjádření. Stejně jako ČSSD, také KSČM považovala boj proti terorismu za prioritu a zmiňovala v první řadě důležitost odhalení a zneškodnění kořenů a příčin terorismu.¹⁷² Stejně jako zahraniční mise, také boj proti terorismu by měl probíhat s mandátem Rady bezpečnosti OSN. Tento názor je odůvodněn tím, že by za bojem proti terorismu mohly být skrývány zločiny, jako porušování lidských práv a svobod.¹⁷³ Tento bod programu může být také interpretován jako určitá kritika invaze USA do Iráku, kde právě USA zahájili tuto misi bez příslušného mandátu OSN. Tento krok byl pro KSČM, která je proti zahraničním misím v širším slova smyslu, nepřijatelným.

Podobný postoj zaujala KSČM také vůči vojenské misi v Afghánistánu. V roce 2004, kdy se v Poslanecké sněmovně projednával návrh vlády na posílení kontingentu v rámci nejen operace Trvalá svoboda, která se odehrávala především na území Afghánistánu, ale také v rámci operace ISAF, která se konala taktéž na tomto území, KSČM kritizovala tento návrh vlády právě proto, že nechtěla podporovat zahraniční mise z důvodu údajného porušování

---

169 Mareš 2003: 93

170 Tamtéž

171 Mareš 2003: 94

172 Král, Řiháčková, Weiss 2008: 89

173 Tamtéž

mezinárodního práva. Naopak ale navrhla humanitární pomoc této zemi, která byla zamítnuta vládou. Návrh byl nakonec přijat ve svém původním znění.¹⁷⁴ Prameny tohoto odmítání zahraničních vojenských misí lze nalézt pravděpodobně v odmítání členství v mezinárodních bezpečnostních institucích, jako je NATO. Vzhledem k tomu, že se KSČM staví odmítavě k Alianci samotné a požaduje pravidelně ve svých volebních programech rozpuštění této organizace, dá se do budoucna očekávat, že bude nadále odmítat účast českých vojenských sil na zahraničních misích.

4. 4. ODS

Po vstupu do Aliance ODS trvala na svých postojích jak vůči EU, tak také vůči NATO. Ve svém programu, se kterým šla do voleb v roce 2002, kladla stále velký důraz na naše členství v Alianci. Obranná politika EU by neměla vést k oslabení NATO a Evropská bezpečnostní a obranná politika by neměla stát proti politice této organizace. Tato strana se vyznačuje více euroskeptickým postojem vůči této politice EU, než ČSSD, nebo KDU-ČSL.¹⁷⁵ Nadále, stejně jako v předchozích programových prohlášeních, ODS apeluje na důležitost vojenské přítomnosti USA v Evropě, což souvisí také s požadavkem na akceschopné NATO.¹⁷⁶ Tento požadavek byl později doplněn slovy Petra Nečase, tehdejšího odborníka v oblasti obranné politiky v ODS, který poukazyval na rozdíly mezi evropskou a americkou technologií, ale také na rozdíly ve výdajích investovaných do výzkumu v oblasti obrany.¹⁷⁷ ODS zastávala v této době názor, že by vývoj evropské obranné politiky mohl ohrozit akceschopnost Aliance. Zároveň však avizovala, že je pro spolupráci nejen obranné, ale také v oblasti zahraniční politiky mezi evropskými státy.¹⁷⁸ Hranice ovšem spočívá pro ODS v budování společné evropské armády, ale také sjednocení obranné a bezpečnostní politiky, protože takové sjednocení by v důsledku vedlo k tomu, že by tyto politiky vedly velké státy EU, jako jsou Francie, Německo a Belgie,¹⁷⁹ zatímco ostatní státy by se musely přizpůsobit.¹⁸⁰ Nelze budovat zároveň jednu armádu pro evropský kontinent, a jednu armádu pro Alianci. Pravdou zůstává, že by tento krok vedl ke snížení akceschopnosti případných obou armád, ale také by musely být vynaloženy velké finanční náklady v této oblasti. Ze členských států Aliance pouze pět zemí

---

174 Fojtíková, Kuta 2010

175 Khol 2004b

176 ODS 2002: 11

177 Král, Řiháčková, Weiss 2008: 81

178 ODS 2002: 11

179 Král, Řiháčková, Weiss 2008: 81

180 ODS 2003

v této době přispívalo do NATO požadovaná 2 % HDP na obranu. Je tedy těžko představitelné, že by se vlády zemí, které z určitých důvodů nechtějí, nebo nemohou přispět do rozpočtu Aliance, shodly na dvou rozpočtech na dvě obranná uskupení. Ve svých programech ovšem ODS nezohledňovala možnost, že by existovala jedna společná armáda, která by sloužila oběma organizacím, přičemž by se finanční náklady snížily. Druhou otázkou ale zůstává akceschopnost a ochota USA angažovat se více v případných mírových operacích na evropském kontinentě.

NATO je dle ODS zdrojem sebevědomí našeho státu v oblasti bezpečnostní politiky, ovšem je kladen důraz také na to, abychom nespolehali pouze na naše spojence, ale abychom v první řadě spolehali především sami na sebe a na své obranné složky.¹⁸¹ Proto je v tomto programovém prohlášení poměrně velký prostor věnován AČR, která by měla projít rozsáhlou reformou. Ze strany ODS byla požadována menší, ale akceschopná armáda, která by měla projít velkou modernizací své techniky, protože investovat do armády ve stávajícím stavu je pro ODS neefektivní.¹⁸² Menší armáda je nutná z toho důvodu, že modernizace armády stávající velikosti by bylo finančně nákladné. Zdůrazňováno je také zrušení základní vojenské služby, protože je z pohledu ODS diskriminační, pokud základní vojenskou službu absoluuje každý čtvrtý muž, přičemž v minulosti ji absolvoval každý druhý muž.¹⁸³ Tento postoj k armádě sdílela v této době velká část české veřejnosti. Česká veřejnost taktéž podporovala zvýšení výdajů na obranu, kritizovala stávající stav české armády a také ze strany české veřejnosti směřovala kritika k politické reprezentaci našeho státu a jejímu přístupu k AČR.¹⁸⁴

Dalším tématem, které je důležité, je přístup k misím v rámci bezpečnostních organizací, kterých je ČR součástí. Několik týdnů po oficiálním vstupu do NATO se ČR v roce 1999 účastnila spojeneckých náletů na Kosovo. V této době byla ODS vedena Václavem Klausem, který se stavěl proti této operaci. Kritikem spojeneckých náletů byl uvnitř ODS také Miroslav Macek, který na adresu ODS prohlásil, že „NATO potřebovalo vyzkoušet nová letadla.“¹⁸⁵ Zároveň také řekl, že odstup od kosovské války nejlépe odpovídá našim národním zájmům.¹⁸⁶ Díky těmto slovům si Macek vysloužil značnou kritiku například od exministra

---

181 ODS 2002: 10

182 ODS 2002: 10

183 ODS 2002: tamtéž

184 Gabal, Helzusova, Szayna 2002: 1

185 Řiháčková citován in Král, Řiháčková, Weiss 2008: 81

186 Leschtina 1999

zahraničí Josefa Zielence, který vyjádřil obavy, že takové postoje vůči operacím v rámci NATO nás mohou dostat do izolace od našich spojenců a zároveň nás takové názory táhnou směrem na východ od našeho státu.¹⁸⁷ Václav Klaus se k lidem, kteří obviňují členy ODS z neloajality, že se jedná o osoby, které se chovají nezodpovědně k zájmům vlastní země. Dále ve svém příspěvku píše: „*Jsou to většinou právě oni, kdo se jindy tak hlasitě zastávají názorů „minoritních“ členů všech společenstev.*“¹⁸⁸ Celkově ODS kritizovala spojenecké nálety na Jugoslávii jako kontraproduktivní akt a porušení národní suverenity Jugoslávie.¹⁸⁹

Jiná situace nastala při invazi do Iráku v roce 2003. Na začátku této invaze byl prostoj ODS kritický. Krátce před invazí se prezidentem ČR stává Václav Klaus, v této době již bývalý předseda ODS. Klaus vyjádřil své pochyby o tom, že by tato válka mohla vést k trvalému řešení v této oblasti, a později se dostal také do konfliktu s tehdejším velvyslancem USA v Praze – Craigem Stapletonem. Stapleton se v jistém rozhovoru vyjádřil, že s Klausem nebyl přímo v konfliktu, ale že se jednalo pouze o nedorozumění. Toto prohlášení přišlo poté, co Klaus několikrát zopakoval Stapletonovi, že je ČR na straně koalice, která podporuje vojenský zásah na území Iráku.¹⁹⁰ Klaus měl také vypustit větu o tom, že pokud by se v Iráku našly důkazy o tom, že Irák disponuje zbraněmi hromadného ničení, mohlo by se jednat o podvrh,¹⁹¹ kterým by si USA mohly ospravedlnit invazi, která na začátku nebyla schválena Radou bezpečnosti OSN. Klaus, ačkoliv již nebyl předsedou ODS, měl i v této době poměrně velký vliv na ODS a jeho názory byly považovány současně za názory ODS.

Uvnitř ODS byly osoby, Petr Nečas, Jan Zahradil, nebo také Jan Vidím, kteří kritizovali tehdejší vládu sociálních demokratů. Jejich kritika ovšem nebyla tak ostrá, jak se tehdy očekávalo. Kritika směřovala k tomu, že názory ČSSD nebyly vůči invazi do Iráku konzistentní, ale naopak byly dle ODS vágní a rozpolcené.¹⁹² Sama ODS ale nepřišla s rezolucí, která by dovolila AČR, aby se angažovala v pozemních operacích na iráckém území.¹⁹³ Na druhou stranu je potřeba říct, že s podporou ODS prošla Parlamentem ČR většina rozhodnutí, která podpořila angažmá ČR v Iráku.

---

187 Tamtéž

188 Klaus 1999

189 Hanley 2004: 12

190 Pokorný 2003

191 Tamtéž

192 Král, Řiháčková, Weiss 2008: 83

193 Král, Řiháčková, Weiss 2008: tamtéž

Závěr

Bakalářská diplomová práce se zabývala výzkumem postojů českých politických stran k bezpečnostní politice po vzniku samostatného československého/českého státu. Politické strany byly vybrány na základě jejich relevance. Dle Sartoriho se jednalo o strany, které v daném časovém období disponovaly koaličním, nebo vyděračským potenciálem. Cílem práce bylo zjistit, jak se zvolené politické strany stavěly k účasti v mezinárodních organizacích a zda jejich postoje zůstávaly v průběhu času konzistentními. Další stanovená výzkumná otázka se týkala toho, zda se na naší politické scéně vyskytovala strana, která měla pouze negativní přístup k účasti v mezinárodních organizacích. Poslední stanovená otázka byla, které vnitropolitické a mezinárodní události ovlivňovaly tyto postoje.

Bakalářská práce byla rozdělena do čtyř hlavních kapitol. První kapitola zahrnovala teoretický rámec práce, založený na teorii Foreign Policy Analysis. Teorie se zabývá aktéry, politickými i nepolitickými, kteří mají vliv na utváření především zahraniční politiky, ovšem teorie je mnohými teoretiky aplikována také na bezpečnostní politiku. Důležité jsou úrovně zkoumání v rámci této teorie, přičemž na začátku zkoumání jejím rámci, se autoři soustředili na úroveň států a pozdější teoretikové ji dále rozšířili na nižší úrovně zkoumání, jako například v případě této práce, na úroveň politických stran. Zbylé tři kapitoly byly analytické a soustředily se na jednotlivé postoje politických stran.

První zkoumanou politickou stranou byla ČSSD. Po vzniku samostatného československého státu dávala tato politická strana stejnou důležitost jak NATO, tak ZEU, ačkoliv apelovala na důležitost reformy NATO, vzhledem k podmínkám, za kterých tato organizace vznikla. Vlivem mezinárodních událostí, 11. zářím a následnou invazí do Iráku, se ČSSD soustředila na podporu rozvoje zahraniční a bezpečnostní politiky EU. Uvnitř této strany se ovšem našli členové, jejichž postoj nebyl jednoznačný, nebo odporoval stanoviskům ČSSD. V období po invazi do Iráku nastaly rozpory mezi členy tehdejší vlády a ostatními poslanci. Největším odpůrcem invaze byl Vladimír Laštůvka, jehož kritika směřovala k údajné ignoraci OSN a Rady bezpečnosti ze strany USA. Naopak se ve straně našli i zastánci kroků, jež USA učinila, kam patří Ján Trigňa, jehož reakce byla překvapující, když prohlásil, že invaze byla nutná a podporu této invaze USA nejen za pomoc s obnovou samostatného československého státu v roce 1918. Právě kvůli kritice USA za samostatné, unilaterální jednání, se ČSSD

soustředila na podporu tvorby zahraniční a obranné politiky EU, která by podporovala multilaterální přístup, a která by se soustředila také na podchycení příčin problémů. Ve vztahu k sousedním státům se snažila ČSSD formulovat svou politiku pozitivně, v souvislosti s vyjednáváním Česko-německé deklarace došlo k nevhodným vyjádřením ze strany Miloše Zemana, který později své výroky dementoval. Podobná situace nastala ve vztahu s Rakouskem, kdy se Miloš Zeman ohradil proti krokům Rakouska v souvislosti s protesty proti Temelínu. Situace okolo podpisu deklarace byla podobná jako v případě invaze do Iráku. Strana nebyla homogenní a uvnitř strany se objevili členové, konkrétně Dostál a Jičínský, kteří apelovali na nutnost podpisu deklarace v původním znění z důvodu začlenění ČR do procesu evropské integrace. Obecně ČSSD kladla důraz na regionální spolupráci a dobré vztahy se všemi sousedními zeměmi, především se Slovenskem, se kterým nás pojí společná historie a ekonomické vazby.

KDU-ČSL byla krátce po vzniku samostatného státu nakloněna ideji vojenské neutrality, od čehož upustila s odchodem vojsk Varšavské smlouvy. Následně u této strany mohly být viděny pacifistické názory, kdy byla pro to, aby evropské státy byly zcela bez armád, od čehož také brzy upustila, vzhledem k tomu, že sama uznává, že je tato idea utopistická do té doby, dokud ostatní státy budou své armády nadále budovat. KDU-ČSL podporovala jak vstup do NATO, tak vstup do EU. Podporovala především vzájemnou bezpečnostní spolupráci těchto dvou organizací, ale také bilaterální spolupráci se zeměmi, které leží na východ od našich hranic. Tento postoj zůstal víceméně stejným do vstupu do EU. KDU-ČSL nadále podporovala jak členství v NATO, tak také prohlubování Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. Ke vztahům se sousedními zeměmi se KDU-ČSL příliš výrazně nevyjadřovala, ačkoliv tyto vztahy definovala jako svou prioritu. Faktem ovšem zůstává, že žádnou konkrétní zemi nezmiňovala. Často opakovaným principem, který KDU-ČSL chtěla prosazovat, byl princip solidarity, protože tento princip je základem, na kterém je potřeba stavět dobré sousedské vztahy jak mezi lidmi, tak mezi národy. Ve svých programech se strana nevyjadřovala ani k jednomu z témat, které potenciálně mohly ohrozit náš vstup do NATO, nebo EU, tedy k Česko-německé deklaraci, nebo k situaci okolo Temelínu, nýbrž kladla důraz na již zmíněnou solidaritu a na dobré vztahy se sousedními státy nehledě na to, zda se jedná o stát přímo sousedící s našim územím, nebo ne.

KSČM a její postoje k vnější bezpečnosti lze označit za poměrně konzistentní. NATO bylo považováno za „agresivní alianci“ a pozůstatek blokového uspořádání, a jako takové by mělo být zrušeno, protože v důsledku našeho členství v této organizaci se stáváme závislími na cizí mocnosti, což ohrožuje suverenitu našeho státu. Odmítání účasti v Alianci se posílilo po invazi v Iráku, která nebyla schválena Radou bezpečnosti OSN. NATO se touto akcí vměšovalo do záležitostí a suverenity jiného státu, což je dle KSČM nepřipustitelné. Také proto KSČM nepodporovala při schvalování v Parlamentu ČR účast na vojenských misích, v některých případech navrhovala humanitární pomoc, ale návrhy KSČM Parlamentem neprošly. V boji proti terorismu KSČM podobně jako ČSSD, nebo ODS podporovala v první řadě odhalení, a následné zneškodnění příčin a kořenů terorismu. Postoj vůči EU byl již méně jednoznačný. KSČM upozorňovala ne nevyhnutelnost evropské integrace, ale EU jako celek je méně přijatelná z toho důvodu, že by Evropě vládli byrokraté a jak již bylo zmíněno, byli bychom závislí na jiných státech, či mocnostech. V případech obou organizací, jak NATO, tak EU, KSČM podporovala vyhlášení referenda. Nejdůležitější mezinárodní organizací, která našemu státu zajišťuje bezpečnost je pro KSČM OSN. To je viděno jako organizace, která se nevměšuje do záležitostí jiných států, respektuje jejich svrchovanost. Tyto postoje zůstaly v průběhu času neměnné. Postoje této strany k sousedním státům nebyly v prvních dvou volebních programech reflektovány. KSČM kladla důraz na vztahy především s evropskou, ale i světovou levicí. Podobně jako ČSSD, také KSČM kladla důraz na regionální spolupráci, nicméně u KSČM je to z důvodu, který byl již uveden, a to kvůli příliš velké závislosti na Německu a USA. Ale právě na vztahy s Německem kladla KSČM velký důraz, i přesto, že žádala odškodnění za události, které nastaly během II. světové války. Nicméně postoje této strany nelze označit za negativní, což dokazuje požadavek na uzavření smlouvy mezi ČR a Německem o nedotknutelnosti hranic a mírové spolupráci.

ODS se od předešlých politických stran liší především svým důrazem na členství NATO a na vojenskou přítomnost USA v Evropě. ODS v průběhu času podporovala zmenšení a profesionalizaci AČR a odmítala budování společné evropské armády z důvodu pravděpodobné neefektivity. Investování značných finančních prostředků do členství v NATO a zároveň budování evropské armády by ohrozilo efektivitu a akceschopnost Aliance. Na druhou stranu ODS vyloženě neodmítá obrannou politiku EU, protože vzájemná spolupráce v oblasti obrany mezi evropskými státy je potřebná, ale je to právě NATO, které je zdrojem

sebevědomí našeho státu. Během spojeneckých náletů na Kosovo ODS částečně přehodnotila svůj postoj k NATO, a kritizovala tuto akci jako kontraproduktivní akt a kritizovala také porušení národní suverenity Jugoslávie. Podobný postoj měla ODS také na začátku invaze USA do Iráku, kdy Václav Klaus pochyboval o tom, že by tato invaze vedla k trvalému řešení boje proti terorismu. I přesto, že v této době Klaus nebyl předsedou strany, jeho názory byly stále brány jako postoje ODS jako celku. Ve vztazích k sousedním zemím měla ODS podobný přístup jako ČSSD. Situaci okolo vztahů k Německu, konkrétní problém majetkového vypořádání, chtěla ODS vyřešit před vstupem do EU, aby naše země nevzkročila do této organizace „*po kolenou*“. Vztah k Rakousku ODS definovala jako „*střed zájmu*“, ale dále nedefinovala, jak by vztahy s Rakouskem měly být řešeny. A měla to být právě ODS, kdo by tuto vizi přednesl, vzhledem k tomu, že krátce po vzniku samostatné České republiky za vlády ODS byla spuštěna dostavba této jaderné elektrárny. ODS se snažila definovat vztahy k sousedním zemím pozitivně, ale ve svých volebních programech dále nedefinovala, jak by tyto vztahy měly vypadat.

Jednoznačně trvale negativní postoje měla SPR-RSČ. Ačkoliv strana nezískala potřebný počet hlasů ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1998 a její postoje tedy nebyly zkoumány až do roku 2004, lze její postoje označit za konzistentní. Trvale odmítala účast v NATO, ale také v EU. U obou organizací uváděla finanční náročnost, která je pro náš stát neudržitelná. Dalším důvodem odmítání účasti v obou mezinárodních organizacích je ztráta suverenity, a neexistence reálného nepřítele, který by ohrožoval bezpečnost našeho státu. Negativní, nacionalistické, některými označované až jako xenofobní postoje měla SPR-RSČ také vůči Německu, zejména kvůli vyjednávání Česko – německé deklarace. Vyjádření ze strany předsedy strany Sládka, která jsou ztotožňována s postoji samotné strany, byla na hranici se zákonem, a právě kvůli nim byl Sládek také zbaven poslanecké imunity a následně umístěn do vazby. Zejména se jedná o přirovnání současného Německa s Německem za doby císaře Viléma, nebo Adolfa Hitlera, ale také o vyjádření, že bychom měli litovat pouze toho, že jsme za války nezneškodnili více Němců. Tato politická strana může být jako jediná ze zkoumaných stran označena svými postoji za konzistentní a zároveň negativní. Stejný postoj měli Republikáni také ke vztahům se sousedním Německem. Strana se ke vztahům vůči sousedním zemím tolik nevyjadřovala, a soustředila se pouze na kritiku vyjednávání okolo

Česko-německé deklarace. Celá SPR-RSČ stála proti této deklaraci a tento odmítavý postoj doprovázely nacionalistické výroky předsedy Sládka na adresu Německa.

Seznam použité literatury

Prameny

Československá sociální demokracie. 1990. „Program Československé sociální demokracie“ *cssd.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.cssd.cz/ke-stazeni/volebni-programy/program-ceskoslovenske-socialni-demokracie-1990/> (27. 4. 2020).

Československá sociální demokracie. 1991. „Cíle a zásady Československé sociální demokracie“ *cssd.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: https://www.cssd.cz/data/files/cile_a_zasady_1991.pdf (9. 4. 2020).

Československá sociální demokracie. 1992. „Volební program.“ *cssd.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.cssd.cz/ke-stazeni/volebni-programy/volebni-program-cssd-pro-volby-1992/> (9. 4. 2020).

Česká strana sociálně demokratická. 1996. „Lidskost proti sobectví.“ *cssd.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.cssd.cz/ke-stazeni/volebni-programy/volebni-program-cssd-pro-volby-1996/> (9. 4. 2020).

Česká strana sociálně demokratická. 1996b. „Východiska volebního programu ČSSD“ *cssd.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: https://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_vychodiska_1996.pdf (3. 3. 2020).

Česká strana sociálně demokratická. 1998. „Společně s Vámi pro lepší budoucnost.“ *cssd.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.cssd.cz/ke-stazeni/volebni-programy/volebni-program-cssd-pro-volby-2008/> (9. 4. 2020).

Česká strana sociálně demokratická. 2003. „Rezoluce ČSSD k Iráku“ *sds.cz*, (online). Dostupné z: http://www.sds.cz/docs/prectete/e_kolekt/rsd_irak.htm (9. 4. 2020).

Fojtíková, Jitka, Martin, Kuta. 2010. *Vybraná témata: Vojenské mise v Afghánistánu a Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR; Politický a stranický systém Afghánistánu; Postoj USA, EU a ČR k vývoji v Afghánistánu*. Praha: Parlament České republiky.

Křesťanská demokratická unie – československá strana lidová. 1992. „Průvodce politikou KDU-ČSL“ *kdu.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.kdu.cz/o-nas/dokumenty/volebni-programy> (9. 4. 2020).

Křesťanská demokratická unie – československá strana lidová. 1996. „Průvodce politikou KDU-ČSL“ *kdu.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.kdu.cz/o-nas/dokumenty/volebni-programy> (9. 4. 2020).

Křesťanská demokratická unie – československá strana lidová. 1998. „Průvodce politikou KDU-ČSL“ *kdu.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.kdu.cz/o-nas/dokumenty/volebni-programy> (9. 4. 2020).

Křesťanská demokratická unie – československá strana lidová. 2002. „Volební program 2002“ *kdu.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.kdu.cz/o-nas/dokumenty/volebni-programy> (10. 4. 2020).

Komunistická strana Československa. 1992. „Co chce KSČS“ *kscm.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <http://old.kscm.cz/politika-kscm/volebni-program> (9. 4. 2020).

Komunistická strana Čech a Moravy. 1992b. „S lidmi pro lidi“ *kscm.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/program> (9. 4. 2020).

Komunistická strana Čech a Moravy. 1996. „Socialismus - šance pro budoucnost“ *kscm.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <http://old.kscm.cz/politika-kscm/volebni-program> (9. 4. 2020).

Komunistická strana Čech a Moravy. 1998. „Jiní o lidech, my s lidmi“ *kscm.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <http://old.kscm.cz/politika-kscm/volebni-program> (9. 4. 2020).

Komunistická strana Čech a Moravy. 1999. „Program obnovy“ *kscm.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/program> (9. 4. 2020).

Ministerstvo obrany ČR. 1999. „Bezpečnostní strategie České republiky.“ *Ministerstvo obrany České republiky*, (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/> (9. 4. 2020).

Ministerstvo obrany ČR. 2001. „Bezpečnostní strategie České republiky.“ *Ministerstvo obrany České republiky*, (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/> (9. 4. 2020).

Ministerstvo obrany ČR. 2003. „Bezpečnostní strategie České republiky.“ *Ministerstvo obrany České republiky*, (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/> (9. 4. 2020).

NATO. 1995. „*Study on NATO Enlargement.*“ North Atlantic Treaty Organization, (online). Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_24733.htm#top (3. 3. 2020).

Občanská demokratická strana. 1992. „Svoboda a prosperita“ *ods.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.ods.cz/program/archiv> (9. 4. 2020).

Občanská demokratická strana. 1996. „Svoboda a prosperita“ *ods.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.ods.cz/program/archiv> (9. 4. 2020).

Občanská demokratická strana. 1998. „Jistota občana: Řád a pořádek ve svobodné společnosti“ *ods.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.ods.cz/program/archiv> (9. 4. 2020).

Občanská demokratická strana. 2002. „Volební desatero.“ *ods.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.ods.cz/program/archiv> (9. 4. 2020).

Občanská demokratická strana. 2003. „Když do EU, tak s ODS“ *ods.cz*, (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.ods.cz/program/archiv> (9. 4. 2020).

Poslanecká sněmovna ČR. 1997. „Česko-německá deklarace o vzáj. vztazích.“ *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR*, (online). Dostupné z: <https://www.psp.cz/cgi-bin/win/sqw/hlasy.sqw?g=8360&l=cz> (12. 4. 2020).

Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa. 1996. „Volby 1996“ *spr-rsc.cz*, (online; jpg). Dostupné z: <https://spr-rsc.cz/fotogalerie-letaky.html> (12. 4. 2020).

Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa. „Proč nechceme NATO“ *spr-rsc.cz*, (online; jpg). Dostupné z: <https://spr-rsc.cz/fotogalerie-letaky.html> (12. 4. 2020).

Velvyslanectví SRN v Praze. 1997. „Česko-německá deklaráce“ *prag.diplo.de*, (online). Dostupné z: <https://prag.diplo.de/cz-cs/themen/politik/seite-deutsch-tschechische-erklaerung-cz/1126730> (9. 4. 2020).

Literatura

„Austrians promise new Temelin protests.“ *BBC News*, 13. 10. 2000 (online). Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/970111.stm?fbclid=IwAR2mstFjnFFiWjz-T2C-oQ7ckLf9a-1BC-EK9rb2loNpyuBoNv8AnA8XaLE> (9. 4. 2020).

BBC Czech. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/czech/volby2002/parties_kscm.htm (9. 4. 2020).

Breuning, Marijke. 2007. „*Foreign Policy Analysis: A Comparative Introduction*“. New York: Palgrave Macmillan.

„Czech-Austrian nuclear row deepens.“ *BBC News*, 16. 1. 2002 (online). Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1764434.stm?fbclid=IwAR2ARE5QLL7HUeN6FpS6SoLf7-droE32CgvlB3eRbxHiC_FvkoJTigdVW-o (9. 4. 2020).

Drábová, Dana, Helmuth, Böck. 2006. *Rizika přesahující hranice: Případ Temelín*. Praha: Česká nukleární společnost.

Drulák, Petr. 2008. *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.

Drulák, Petr, Michal, Kořan, Jan, Růžička. 2008. „Aussenpolitik in Ostmitteleuropa Von Universalisten, Atlantikern, Europäern und Souveränisten.“ *Osteuropa* 58 (7): 139-152.

Eichler, Jan, Lukáš, Tichý. 2013. *USA a Ruská federace. Komparace z pohledu bezpečnostní a strategické kultury*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Frank, Libor. 2003. „Institutional and Documentary Framework of the Czech Security Policy.“ *Středoevropské politické studie* 5 (2-3).

Gabal, Ivan, Helsingová, Lenka, Thomas S., Szayna. 2002. *The Impact of NATO Membership in the Czech Republic: Changing Views of Security, Military & Defence*. Shrivenham: Conflict Studies Research Centre.

Handl, Vladimír. 1998. „Česko-německá deklarace 1997 – mezi minulostí a zítřkem?“ *Mezinárodní vztahy* 33 (3): 5-17.

Handl, Vladimír. 2004. „Česká politika vůči Německu.“ Pp. 71-81 in Otto Pick, Vladimír Handl (eds.). *Zahraniční politika České republiky 1993-2004*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Horák, Jan. 2017. „Sládkovo životní trauma: Zavřel mě Havel se Zemanem. Za mříže se však dostal sám.“ *Lidové noviny*, 20. 8. 2017 (online). Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/sladek-se-vyhybal-soudu.A170816_104700_In_domov_jho? (9. 4. 2020).

Hudson, Valerie. 2005. „Foreign Policy Analysis: Actor-Specific Theory and the Ground of International Relations.“ *Foreign Policy Analysis* 1 (1): 1-30.

Hudson, Valerie, Benjamin, Day. 2020. *Foreign Policy Analysis: Classic and Contemporary Theory*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

„Imunitní výbor je pro stíhání poslance Sládka.“ *Hospodářské noviny*, 26. 2. 1997b (online). Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-908895-imunitni-vybor-je-pro-stihani-poslance-sladka> (12. 4. 2020).

„Jan Zahradil“ BBC Czech, 31. 3. 2003 (online). Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/czech/interview/030331_zahradil.shtml#citace (9. 4. 2020).

Leschtina, Jiří. 1999. „Exministr Zielenec: Mlčením ke Kosovu nás politici táhnou na Východ.“ *iDnes.cz*, 11. 5. 1999 (online). Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/exministr-zielenec-mlcenim-ke-kosovu-nas-politici-tahnou-na-vychod.A_990511_001144_domaci_ond (9. 4. 2020).

Khol, Radek. 2004. „Česká bezpečnostní politika 1993-2004.“ Pp. 31-53 in Otto Pick, Vladimír Handl (eds.). *Zahraniční politika České republiky 1993-2004*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Khol, Radek. 2004. „*The Czech Republic and ESDP in 2004*.“ Praha: Friedrich-Ebert-Stiftung.

Klaus, Václav. 1999. „Nevytvářejme nové falešné mýty.“ *klaus.cz*, 30. 3. 1999 (online). Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/1099> (9. 4. 2020).

„Koalice pro deklaraci, ČSSD hledá kompromis, KSČM a SPR-RSČ proti.“ *Hospodářské noviny*, 13. 2. 1997 (online). Dostupné z: https://archiv.ihned.cz/c1-907697-koalice-pro-deklaraci-cssd-hleda-kompromis-kscm-a-spr-rsc-proti?fbclid=IwAR05lxQ0roH36PwU_Uq6dsvABK5RvXsrxU4_HgSWAglI7tsigc1Y13RBiig (9. 4. 2020).

Kopp, Michal, Marie, Woodhamsová, Martin, Hromádka. 2002. „Postoj k dekretům a Temelínu nezměníme, řekl Klaus Rakousku.“ *iRozhlas.cz*, 13. 2. 2002 (online). Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/postoj-k-dekretum-a-temelinu-nezmenime-rekl-klaus-rakousku_200202132246_mkopp (9. 4. 2020).

Kořan, Michal. 2009. *Česká zahraniční politika v zrcadle sociálně-vědního výzkumu*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Kořan, Michal. 2017. „*Aktéři a tvorba zahraniční politiky*.“ Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Král, David, Věra, Řiháčková, Tomáš, Weiss. 2008. „*Views on American Foreign Policy: The Atlanticism of Political Parties and Eastern Europe*.“ Prague: EUROPEUM Institute for European Policy.

Kunštát, Miroslav. 2004. „Česko-rakouské paralely: Sbližování sousedů, které není přímočaré.“ Pp. 83-90 in Otto Pick, Vladimír Handl (eds.). *Zahraniční politika České republiky 1993-2004*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Mareš, Miroslav. 1999a. „České politické strany a zahraniční politika.“ *Mezinárodní vztahy* 1999 (1): 7-20.

Mareš, Miroslav. 1999b. „České politické strany a spolupráce s postkomunistickými zeměmi střední Evropy.“ *Středoevropské politické studie* 1 (1).

Mareš, Miroslav. 2000. „Zahraničně-politické koncepce české krajní pravice.“ *Středoevropské politické studie* 2 (1).

Mareš, Miroslav. 2003. „Volební programy ČSSD, ODS, Koalice a KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2002.“ Pp. 72-95 in Lukáš Linek, Ladislav Mrklas, Adéla Seidlová, Petr Sokol (eds.). *Volby do Poslanecké sněmovny 2002*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky.

Mérand, Frédéric. 2008. *European Defence Policy: Beyond Nation State*. New York: Oxford University Press.

Morin, Jean-Frédéric, Jonathan, Paquin. 2018. *Foreign Policy Analysis: A Toolbox*. Londýn: Palgrave Macmillan.

„Otevřenost novým výzvám – Věrnost tradici?“ *Britské listy*, 3. 2. 2005 (online). Dostupné z: <https://legacy.blisty.cz/art/21815.html> (9. 4. 2020).

Pokorný, Jan. 2003. „Americký velvyslanec v České republice Craig R. Stapleton.“ *Radiožurnál*, 11. 12. 2003 (online). Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/americky-velvyslanec-v-ceske-republice-craig-r-stapleton-6355346> (9. 4. 2020).

Sartori, Giovanni. 2005. *Strany a stranické systémy*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Sládek, Miroslav. 1995. *To, co mám na mysli, je svoboda*. Brno: SPR-RSČ.

Štěpánek, Martin. 2002. „Volby 2002 – Analýza volebního programu KSČM.“ *Český rozhlas*, 10. 6. 2002 (online). Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/volby-2002-analyza-volebniho-programu-kscm-7825257> (10. 4. 2020).

Tůma, Miroslav, Josef, Janošec, Josef, Procházka. 2009. „*Obranná politika československé a České republiky (1989-2009)*“. Praha: Ministerstvo obrany ČR.

„Ultra right-wing Czech MP arrested.“ *BBC News*, 6. 1. 1998 (online). Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/world/monitoring/45234.stm?fbclid=IwAR1KW1hY0ilowH6R9dZ8I5tvnSbbZ5zXJQI2tn2f-2lO9-syW_5wy45sXDA (9. 4. 2020).

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AČR – Armáda České republiky

ČR – Česká republika

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

EBOP – Evropská bezpečnostní a obranná politika

EU – Evropská unie

FPA – Foreign Policy Analysis

HZDS – Hnutí za demokratické Slovensko

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

NATO – Severoatlantická aliance

OBSE – Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

ODS – Občanská demokratická strana

OSN – Organizace spojených národů

SPR-RSČ – Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa

SRN – Spolková republika Německo

US – Unie svobody

USA – Spojené státy americké

ABSTRAKT

Bakalářská diplomová práce se zabývá analýzou postojů českých politických stran k bezpečnostní politice. Práce má za cíl analyzovat, jak se politické strany stavěly k bezpečnostní politice v období od vzniku samostatného Československého státu do období vstupu České republiky do Evropské unie. Bakalářská práce obsahuje celkem čtyři kapitoly. První kapitola se zabývá teoretickým rámcem. Analytická část bakalářské práce začíná druhou kapitolou, která se zaměřuje zejména na postoje k obranné politice v období před vstupem do NATO. Třetí kapitola se soustředí na politické strany a jejich názory vůči problémům, které se vyskytly ve vztahu k sousedním státům, a mohly potenciálně ohrozit náš vstup do mezinárodních bezpečnostních organizací. Poslední kapitola analytické části se soustředí na období po vstupu ČR do NATO. Analyzuje postoje vůči misím v rámci bezpečnostních organizací a vůči měnícímu se bezpečnostnímu prostředí. Na základě zjištěných informací je možné zodpovědět výzkumné otázky, které byly v práci položeny.

Klíčová slova: bezpečnostní a obranná politika, politické strany, Česká republika

ABSTRACT

Bachelor thesis deals with stances of Czech political parties towards defence policy. The aim of thesis is analysing positions of political parties towards defence policy in the period since establishment of independent Czechoslovakia to its accession to European Union. Bachelor thesis contains four chapters. The first chapter deals with theory. The analytical part of bachelor thesis begins with the second chapter, which focuses on stances towards defence policy before joining NATO. The third chapter focuses on political parties and their stances towards problems, which appeared in relationship with neighbouring countries and which could potentially endanger our entry into international organizations. The last chapter of analytical part concentrates on the period after Czech accession to the NATO. Chapter analyses stances toward missions within defence organizations and towards changing security environment. Based on the obtained information, it is possible to answer research questions that were outlined in the beginning.

Key words: security and defence policy, political parties, Czech Republic